

Ladonja

Vjerski informativno-kulturni list

Žive jaslice

**u Svetom Lovreču Pazenatičkom
i Gračišću**

Župna crkva u Rovinjskom Selu

Župna crkva Sv. Antuna opata s pre-slicom u Rovinjskom Selu gradila se od 1593. do 1595., potom je u neko-liko navrata obnavljana. Jednobrodna je građevina s tri oltara. Na glavnem su oltaru drveno svetohranište, drveni retabl s drvenim kipovima sv. Antuna opata, sv. Roka i sv. Sebastijana uz neke manje kipove. Sporedni su oltari onaj s mramornim retablom i palom BDM od Karmela (1749.) i oltar s drvenim kipom BDM s Djetićem. Škropionica na stupu je iz godine gradnje crkve - 1595.

Selo su osnovali i naselili 1526. doseljenici iz unutrašnjosti Bosne i Dalmacije, prebjegi pred Osmanlijama. Župa je osnovana 1596. za novoprdošlo stanovništvo odvajanjem od rovinjske. Nakon izgradnje župne crkve naselje se nazivalo Selo sv. Antuna, potom Nova Vas te Selo Rubini. Naziv Rovinjsko Selo ustalilo se u 19. st. Župa je bila glagoljaška.

U okolini su još tri crkve: Gospe od Snijega iz 15. st. s dva sloja fresaka, Svetе Marije u podnožju brda Trnina, ruševna, te Svetе Cecilije iz 11. st., također ruševna, u blizini brda Turnine.

Godine 1959. objavljena je knjiga „Rovinjsko Selo – monografija jednog istarskog sela“ povjesničara, dr. Vjekoslava Bratulića (Veli Ježenj 1911. – Rijeka 1995.).

Spomendani

Nova godina, Sv. Marija Bogorodica – Natale Sanctae Mariae, Svjetski dan mira.

3. siječnja 1974. preminuo vlč. Miro Zamlić, r. 1912. u Barbanu, zaređen 1936., službovao u Kašteliru, Labin-cima i Lovrečici.

4. siječnja 1947. preminuo vlč. Ratimir Beletić, r. 1919. u Sv. Bartulu kod Motovuna, zaređen 1942., službovao u Puli, upravljao Rašom i Skitačom.

6. siječnja, Bogojavljenje, Sveta tri kralja – poklonstvo Melkiora, Gašpara i Baltazara.

11. siječnja 2008. preminuo vlč. Marcel Krebel, r. 1931. u Tinjanu, zaređen 1955., službovao u Kanfanaru, Baratu, Žminju i u Sv. Pavlu u Puli.

13. siječnja 1882. umro tršćansko-koparski biskup dr. Juraj Dobrila, r. 1812., za svećenika zaređen 1837., porečki i pulski biskup od 1857. a od 1875. do smrti tršćansko-koparski.

17. siječnja 2004. preminuo vlč. Miroslav Milovan, r. 1928. u Režancima,

zaređen 1951., službovao u Bermu, Tinjanu, Rovinju, Rovinjskom Selu i Gospo od Mora u Puli. Blagdan Sv. Antuna opata, patron župe Kršan i Rovinjsko Selo.

21. siječnja, blagdan Sv. Agneze, župa Medulin.

22. siječnja, blagdan Sv. Vinka, župa Svetvinčenat; u župnoj crkvi Uznesenja Marijina grob služe Božjega Miroslava Bulešića.

28. siječnja 1990. preminuo vlč. Vladimir Rebek, r. 1909. u Trstu, zaređen 1947., službovao u Kršanu, Šumberu, Plominu, Kožljaku, Višnjunu, Novoj Vasi i Premanturi. Pokopan je u Višnjunu.

30. siječnja 1995. preminuo biskup dr. Dragutin Nežić, r. 1908. u Donjoj Reki kraj Jastrebarskoga, zaređen za svećenika 1930. Rezidencijalnim biskupom imenovao ga papa Ivan XXIII., dužnost preuzeo 1960.; umirovljen 1984.

Obljetnica posvete mons. Milovana biskupom

U Eufrazijevoj bazilici u Poreču, 10. siječnja 1998., za porečkog i pulskog biskupa povećen je mons. Ivan Milovan. Misno slavlje predvodio je predsjednik HBK-a zagrebački nadbiskup Josip Bozanić, koji je bio posvetitelj, a suposvetitelji riječko-senjsko nadbiskup Anton Tamarut i dotadašnji porečki i pulski biskup Antun Bogetić. Prvu čestitku slavljeniku izrekao je mons. Bogetić, koji je novom biskupu poželio da u ljubavi s obiljem darova Duha Svetoga uvede istarsku Crkvu u

treće tisućljeće kršćanstva. U ime Svetе Stolice i Pape zahvalnost dotadašnjem biskupu i pozdrav novome uputio je nuncij u RH, nadbiskup Giulio Einaudi. Istaknuo je da je služba biskupa kao predvoditelja Božjeg stada ispunjena odricanjem, križevima i poteškoćama.

Čestitke su biskupu Milovanu uputili generalni vikar mons. Marijan Bartolić, svetvinčentski župnik Jordan Rovis, uršulinka s. Alma Petričević, savjetnik hrvatskog predsjednika dr. Branko Jerin te u ime vjernika Tomislav Milohanić i Dario Dellapietra.

Biskup Milovan, koji je izabrao geslo „Graditi u ljubavi“, rođen je 1940. u Režancima, za svećenika je zaređen 1964. Naslijedio je biskupa Bogetića, koji je porečkim i pulskim biskupom imenovan 1984. Mons. Milovana biskupom je imenovao papa Ivan Pavao II.

Uvijek se radujte! Bez prestanka molite!

Molitvena osmina ove godine odvija se pod geslom "Svi ćemo se izmijeniti pobjedom Gospodina našega Isusa Krista". Naglasak se stavlja na osobu Isusa Krista, koji svojom mukom, smrću i uskrsnućem može preobraziti svakog čovjeka. Osobno obraćenje i preobraženje dovodi do mogućnosti da molimo zajedno s drugim, koji je različit, ali nam je zajednička vjera u Isusa Krista.

Piše Zdenka JELAČIĆ

Na početku svake građanske godine, odmah nakon božićnih slavlja, kad svi kršćani svoj pogled vjere i duha upiru prema Isusu Kristu, počinje Molitvena osmina za jedinstvo kršćana. Novi poticaj cjelokupnom ekumenskom gibanju i napose molitvi za jedinstvo svih kršćana dao je Drugi vatikanski koncil (1962.-1965.), koji je iznio nova katolička načela suvremenog ekumeniskog gibanja. Između ostalog, posebno je naglašen duhovni ekumenizam, tj. obraćenje srca i svetost života te javna, zajednička i svaka osobna molitva za jedinstvo. Molitva je od sada duša svega ekumeniskog gibanja. Novi papinski dokumenti o ekumenizmu posebno preporučuju upravo održavanje molitvene osmene od 18. do 25. siječnja kao zajedničke molitve s drugim kršćanima i prilike za prijateljske susrete.

Molitvena osmina ove godine odvija se pod geslom "Svi ćemo se izmijeniti pobjedom Gospodina našega Isusa Krista". Naglasak se stavlja na osobu Isusa Krista, koji svojom mukom, smrću i uskrsnućem može preobraziti svakog čovjeka. Osobno obraćenje i preobraženje dovodi do mogućnosti da molimo zajedno s drugim koji je različit, ali nam je zajednička vjera u Isusa Krista.

Blagdan obraćenja sv. Pavla je poziv svakom kršćaninu da sagleda svoj vjerski život te napose koliko svojim djelovanjem i životom doprinosi posvećenju sebe, ali i Crkve, čiji je član po sakramantu krštenja. Kod obraćanja sv. Pavla, ali kod svakog čovjeka, očita je Božja milost i snaga, jer Pavao, žestoki progonitelj, postaje revni apostol. To ima zahvaliti nadnaravnoj milosti,

neposrednom Kristovu zahvatu u njegov život. Polazište potpunog preokreta Pavlova života, izvoriste njegovih teoloških misli i ključ za razumijevanje njegovih dubokih teoloških poslanica, događaj je pred Damaskom, Pavlov susret s Kristom uskrslim i proslavljenim. Obasjan svjetлом pada s konja i začu tada na hebrejskom jeziku riječi: "Savle, Savle, zašto me progoniš?" Zar i mi često ne bježimo, opiremo se, tražimo sve moguće izlike i opravdanja, kako i nas ne bi obasjalo Svetlo s neba? Bježimo od susreta s Isusom kako bismo sačuvali svoju „slobodu“, navike, ali, s druge strane, želimo vaditi trun iz oka brata svoga, a u svome imamo brvno.

Savao je htio saznati tko je taj koga on progoni. Znao je da progoni kršćane i da želi iskorijeniti ime Isusovo i tko ga u tome može i smije zaustaviti? Sad ga je svjetlo obasjalo i osjetio je da je sila i velik onaj tko mu je postavio to pitanje. Zato Savao uzvraća pitanje: "Tko si, Gospodine?". I prije nego je čuo odgovor, sinu mu kroz glavu da je Stjepan imao pravo kad je branio Isusa. I njegov učitelj Gamalijel, koji je bio tolerantan prema svima. I da bi ovaj koji mu se ukazao u svjetlu mogao imati pravo. Zato je prestrašeno upitao: "Tko si ti?" Čuo je glas: „Ja sam Isus Nazarećanin, kojega ti progoniš“. Osjeća Pavao da je zahvaćen većom snagom od one kojom on progoni kršćane, makar to

nije želio, i postavlja pitanje: "Što mi je činiti, Gospodine?". Pita spreman odmah prijeći na stranu onoga koji ga je pobijedio. Već tada je Pavao otkrio otažstvo Kristove patnje koja se nastavlja u njegovim udovima, u Crkvi. Kad je kasnije i sam bio progonjen radi Isusa, reći će: "Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu".

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana prilika je da i mi budemo svi iste misli, vjere te da se ne dijelimo ni na Petrove, ni Pavlove, ni Apolonove, već da svi pripadamo Isusu Kristu. Kako bismo mogli pripadati Isusu Kristu, potrebna nam je Božja milost, koja nije produkt naše želje ili volje, već dar Oca nebeskog. Da bismo bili Božji, prema Pavlu, nama je ipak najnužnije ovo: "Uvijek se radujte! Bez prestanka molite! U svemu zahvaljujte! Jer to je za vas volja Božja u Kristu Isusu".

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač

Biskupski ordinarijat Porečke i pulske biskupije

Glavni urednik

Željko Mrak

Uredništvo
 Blaž Bošnjaković
 Robert Buršić
 Ana Cvitan
 Ilija Jakovljević
 Tomislav Milohanić
 Željko Mrak

Adresa uredništva
 Jurja Dobrile 1, 52400 Poreč
 tel: 052/429-034
 fax: 052/429-039
 ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Rukopise i fotografije ne vraćamo

Prijelom
 Studio Mak, Kopar

Grafička priprema
 Gabrijel Erman
 Tomislav Erman

Tisak
 Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Nakladnik
 Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun
 2380006-1147003243

Devizni račun
 ESB: CHR22 70010000-09166144
 IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN
 282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovica: *Prizor živih jaslica u Sv. Lovreču*

Sadržaj

Crkvena godina

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana **3**

Godinavjere

Vjera je nešto što nam je dano **5**

Kronika

Sredstva darovana prof. Hajster **6**

40. obljetnica zabrane Istarske Danice **7**

Proslava Božića u Poreču **11**

Fotoreportaža

Žive jaslice u Sv. Lovreču
 Pazenatičkom i Gračiću **12/13**

Aktivnosti pape Benedikta XVI. u 2011.

Teroristički napadi na crkve u Nigeriji ovoga Božića potvrdili su da su kršćani i u 2011. bili najprogonjenija vjerska zajednica. Političari svih tabora osudili su taj čin, a papa Benedikt XVI. govorio je o činu apsurdnog nasilja koje „neizbjježno vodi do boli, uništenja i smrti; samo poštovanje, pomirenje i ljubav mogu dovesti do mira“.

Dramatičnim apelom, Papa završava jednu sadržajnu godinu. Brojčano najveće slavlje bilo je 1. svibnja kada

je papa Ivan Pavao II. u Vatikanu proglašen blaženim.

Među istaknute događaje spadaju četiri Papina putovanja u inozemstvo: pohodio je Benin u Africi, Njemačku, Hrvatsku i Španjolsku. Sudjelovanje na Svjetskom danu mladih u Madridu bio je „osnažujući doživljaj“, „lijek protiv umora vjere“. Pohodom Zagrebu i Hrvatskoj ohrabrio je kršćanske obitelji, a susret s mlađima i njihova tišina obišla je svijet.

U gradu sv. Franje, Asizu, papa Benedikt XVI. okupio je vođe svih većih svjetskih religija.

Ove godine, kako je planirano, Papa planira dva putovanja u inozemstvo: u proljeće putuje u Kubu i Meksiku, a na jesen planira pohoditi Libanon. U listopadu će se u Vatikanu održati Biskupska sinoda s temom „Nova evangelizacija za prenošenje kršćanske vjere“.

Život vjere

Župa sv. Nikole u Barbanu

16-19

Blaženik sutra

Skrb vlč. Mira za sjemenište

20/21

Pismo iz Rima

300. obljetnica rođenja
 Ruđera Boškovića

22

Politika i društvo

Otvorenim kartama

23

Hrvatska Istra

Prilike u Istri u doba
 Dobrilina djelovanja

25-27

Feljton

Crkva u Istri u doba Italije

28/29

Savjeti

Suhoko

30

Vjera je nešto što nam je dano

Juda je u cijelosti ispunio obvezu čuvara Božjeg stada. Čistoća njihove vjere bila je ugrožena i on je htio obraniti i vjeru i njih same. To je značilo da je morao ostaviti po strani posao koji je radio; ali, često je mnogo bolje pisati spise za sadašnjost nego za budućnost. Probleme koji su mučili Judu i nas danas muče. U ovom odlomku nalazi se nekoliko istina o vjeri kojih se i mi danas trebamo držati.

Piše dr.
Dražen
KUTLEŠA,
biskup
koadjutor

U Judinoj poslanici u trećem i četvrtom retku piše: *Ljubljeni! Dok sam u svojoj brižljivosti kanio pisati vam o našem zajedničkom spasenju, osjetio sam potrebu da vas pismom potaknem da vojujete za vjeru koja je jednom žauvijek predana svetima. Jer ušuljali se neki, odavna već zapisani za ovaj sud, bezbožnici koji milost Boga našega promeću u razuzdanost i niječu jedinoga gospodara i Gospodina našega Isusa Krista.*

Ispred sebe imamo razlog pisanja Judine poslanice. Juda se obvezao da će pisati raspravljavajući o kršćanskoj vjeri; došle su vijesti da su zli i zavedeni ljudi širili destruktivno učenje. Bio je uvjerenja da mora ostaviti po strani raspravu i pisati poslanicu.

Juda je u cijelosti ispunio obvezu čuvara Božjeg stada. Čistoća njihove vjere bila je ugrožena i on je htio obraniti i vjeru i njih same. To je značilo da je morao ostaviti po strani posao koji je radio; ali, često je mnogo bolje pisati spise za sadašnjost nego za budućnost. Probleme koji su mučili Judu i nas danas muče. U ovom odlomku nalazi se nekoliko istina o vjeri kojih se i mi danas trebamo držati.

Vjera je nešto što nam je dano. Istine kršćanske vjere nisu nešto što smo otkrili za sebe. U pravom smislu riječi one su tradicija, nešto što se prenosi iz generacije u generaciju sve dok ne dođe do nas. One nas ponovno vraćaju Isusu Kristu. Istine vjere uistinu nisu nešto što bismo otkrili samo za sebe. Stoga, kršćanska tradicija nije samo obično slovo na papiru; ona je nešto što se prenosi s jedne osobe na drugu generacijama. Lanac kršćanske tradicije živi je lanac koji povezuje ljude koji su iskusili čudesnost tih istina.

Kršćanska vjera je jednom dana, i to za sve nas. Ona je nepromjenjiva. Ne želi se reći da svako doba nije nanovo otkrivalo kršćansku vjeru; nego da je njezin nukleus nepromjenjiv - a u njezinoj srži je to da je Isus Krist došao na svijet, živio i umro da bi ljudima donio spasenje.

Kršćanska vjera je povjerena Crkvi. Želi se reći da kršćanska vjera nije vlasništvo niti jedne osobe, nego Crkve. Javlja se unutar Crkve, tamo se čuva i tamo se shvaća i tumači.

Kršćansku vjeru treba štititi. Svaki bi kršćanin morao biti njezin branitelj. Ako se kršćanska tradicija prenosi iz generacije u generaciju, svaka generacija bi ju trebala predati neokaljanu i neiskvarenu. Postoje vremena kad je to teško. Riječ koju je Juda upotrebljavao za obranu jest *epagonizesthai*, koja predstavlja korijen riječ agonija. Obrana vjere je skupocjena stvar; međutim,

njezina je obrana dužnost koja spada na svaku generaciju u Crkvi i svakog vjernika.

Opasnost dolazi unutar Crkve. Grčka riječ *pareisduein* je vrlo znakovita. Upotrebljavalala se za zavodljive riječi domišljatog odvjetnika koji je postupno prodirao u umove sudaca i porote; upotrebljavalala se za odmetnika koji se vješto i potajno vratio u zemlju iz koje je bio prognan; upotrebljava se za stupanje na snagu sporih i suptilnih odredaba u državnom aparatu, a koji je na kraju potkopavao i rušio naslijedene zakone. Uvijek ukazuje na skrivenu insinuaciju nečeg zlog koje se uvlači u društvo ili neku situaciju.

Neki ljudi su se ušuljali u Crkvu. To su bili ljudi koji su čekali osudu. Bili su bogohulna stvorenja, bezbožni u njihovim mislima i životu. Juda je istaknuo dve njihove karakteristike: a) *Krivo su tumačili Božju milost kao izgovor za očitu nemoralnost.* Neki su ljudi pokušavali sakriti svoj grijeh jer su imali dovoljno poštovanja, iz neke opće pristojnosti, te nisu htjeli da se to dozna. Međutim, ovo su bili drugi koji su izgubili pristojnost pa ih nije bilo briga što drugi vide njihov grijeh. Nije da se takav čovjek oholi i ponosno hvastao s tim; nego je javno činio najbesramnije stvari, jer je potpuno zanemario pristojnost. b) *Nijejakali su našeg jedinog Gospodina i Učitelja, Isusa Krista.* Postoji više načina kako čovjek može zanijekati Isusa Krista: zanijekati ga pred progoniteljima, zanijekati ga zbog vlastite koristi, zanijekati ga svojim životom i držanjem i zanijekati ga šireći pogrešne ideje o njemu. Ne čudi da je Juda bio zabrinut. Bio je suočen sa situacijom u kojoj su se neki ljudi uvukli u Crkvu te su izvrtili Božju milost kao izgovor i čak kao razlog za činjenje grijeha na vrlo očit način.

Prikupljena sredstva donirana Natali Hajster

S humanitarnog koncerta "Volim Istru"

Na predbožićnom humanitarnom koncertu „Volim Istru o Božiću“, pružam ruku za tvoju sriću“, održanom početkom prošlog mjeseca u porečkoj sportskoj dvorani Žatika u organizaciji Caritasa Porečke i Pulsko biskupije i pulske udruge „Hitan slučaj“, prikupljeno je prodajom ulaznica 45.200 kuna. Obznanili su to početkom siječnja biskup porečki i pulski mons. Ivan Milovan i ravnatelj Caritasa vlč. Željko Zec.

„Vjerujem da smo time pomogli unesrećenoj osobi i unijeli više radosti u njen život i život njezinih roditelja te dali nadu i pomoći u rehabilitaciji. Drago mi je da smo činili jedno lijepo zajedništvo koje potiče na daljnja dobra djela“, izjavio je vlč. Željko Zec.

Prikupljena sredstva donirana su Natali Hajster, mladoj profesorici i pedagoginji iz Štinjana, koja je već petu godinu nepokretna nakon ozljeda zadobivenih u teškoj prometnoj nesreći. Teško

je ozlijedila kralježnicu, a budući da je rehabilitacija jako skupa, potrebna su sredstva koja će joj omogućiti stručne tretmane.

hvalio je svima koji su sudjelovali u organizaciji koncerta, udrugama „Hitan slučaj“, članovima župnih Caritasa sa župnicima koji su motivirali župljane,

Vlč. Željko Zec i biskup Ivan Milovan

Humanitarni koncert početkom došašća dupkom je ispunio porečku dvoranu, a nastupilo je dvjestotinjak izvođača – pjevača, pjesnika, klape, zborova i folklorna društva iz Istre i ostalih krajeva Hrvatske. Ulaznice su prodavane po 40 kuna, a djeca i mlađi od 18 godina imali su besplatan ulaz.

Preuzvijeni biskup Milovan izrazio je zadovoljstvo što je ovaj humanitarni koncert održan drugu godinu zaredom u vrijeme došašća. Ravnatelj biskupijskog Caritasa Željko Zec za-

Gradu Poreču na dvorani i infrastrukturni, kao i svim izvođačima, donatorima i posjetiteljima koji su svojim doprinosom pridonijeli uspješnosti koncerta.

„Jako nam je drago što smo u adventsko vrijeme pružili mogućnost, kako crkvenoj, tako i društvenoj javnosti, da se uključi u činjenju dobra putem ovog humanitarnog projekta. (L.)

Biskup autorima uručio priznanja

Nakladnici *Istarske Danice* 1972. bili su zagrebačka Kršćanska sadašnjost i pazinsko Istarsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, glavni i odgovorni urednik Antun Hek, tehnički urednik Vladimir Rozjan, grafički prilozi i komentari dr. Branko Fučić, lektor Roman Turčinović, uredili Antun Brajković, Robert Buršić, A. Hek, Vjeran Istrin, Jelena Lužina, suradnici Kristina Božac, Josip Bratulić, dr. B. Fučić, Marijan Jelenić, Vjekoslav Kalac, dr. Josip Turčinović.

PAZIN U Pazinskom kolegiju, 16. prosinca 2011., u organizaciji Družbe „Braće hrvatskog zmaja“ – Zmajski stol Pazin, Pazinskog kolegija, Istarskog književnog društva „Juraj Dobrila“ i nakladnika „Josip Turčinović“, uz medijsko pokroviteljstvo Radio Istre, obilježena je 40. obljetnica izlaska i zabrane *Istarske Danice* i sloma Hrvatskoga proljeća.

Nakon intoniranja Lijepe naše skupu se obratio dr. Mario Sošić, pročelnik DBHZ-a Zmajskog stola Pazin, koji je evocirao uspomene na pokretanje katoličkog godišnjaka *Istarska Danica*, na burne političke događaje iz 1971. godine i slom *Hrvatskog proljeća*. *Istarsku Danicu* ponovno je sa svojim istomišljenicima pokrenuo Antun Hek 1971. godine u Zagrebu.

Drugacija je tada mislio pulski Općinski komitet, koji je zabranio daljnju distribuciju *Istarske Danice*, a okružni sudac podigao je optužnicu. Članci akademika Ive Frangeša „Hrvatska i Istra jedno su“ i članak „Mladi u Istri“, koji je potpisao tada mladi Sošić pod pseudonimom *mas.* bili su razlog njezine zabrane.

Članci su proglašeni „klerikalno-nacionalističkim“, što je sintagma koja

je u bivšem komunističkom sustavu često korištena za blaćenje i zatvaranje mnogih hrvatskih intelektualaca koji su promišljali slobodnu i neovisnu hrvatsku državu.

Prigodnim govorom gostima i uzvanicima obratio se aktualni glavni urednik *Istarske Danice* Ante Močibob.

Lucijan Ferenčić i mons. Ivan Milovan, biskup Porečki i Pulski.

Budući da je jedan od organizatora Družba „Braće hrvatskoga zmaja“ Zmajski stol Pazin, Veliki meštar Družbe „Braće hrvatskog zmaja“ dr. sc. Nevio Šetić, prvi Istranin na čelu Družbe koja broji 300 članova, darovao je biskupu Milovanu prigodni

Neki od dobitnika priznanja s biskupom Ivanom Milovanom

Aktivnim sudionicima u projektu *Istarska Danica 72*, urednicima, suradnicima i autorima, u ime pokrovitelja biskupije Porečke i Puliske, biskup Ivan Milovan dodijelio je priznanja. Priznanja su dobili urednici prof. Antun Brajković, Robert Buršić, dr. Mario Sošić, dr. Jelena Lužina; suradnici č.s. Kristina Božac, akademik Josip Bratulić, v.l. Marijan Jelenić, dr. Ana Zgrablić, prof. dr. sc. Mate Križman; autori dr. sc. Vjekoslav Milovan, prof. dr. sc. Ivan Šugar, Armando Čekić, dipl. ing., prof. dr. sc. Miroslav Bertoša, dr. Klaudio Benazić, dr. Blaženka Jelinčić, dr. sc.

dar. Uz zahvalu na daru, biskup Milovan poručio je da je važno obilježavanje takvih događaja i upoznavanje svoje povijesti kako bi znali danas djelovati u očuvanju svojih vrednota.

Nakon svečanosti, upriličen je božićni domjenak. (L)

Marija Težak r. Širol

U vječnost se 10. studenog 2011. preselila Marija Težak r. Širol. Pokopana je sutradan u Gračiću. Rođena je 1921., vjenčala se 1942. u Gračiću s Antunom Težakom, koji je preminuo na Badnjak 1967. godine. Rodila je i odgojila petero kćeri: Marija s. Rozalija postala je časna sestra u samostanu sestara Srca Isusova, a ostale su udate, i od njih ima trinaestero unučadi i 15 pranučadi. Bila je uzorna vjernica i majka.

Vlč. David Klarić, rodom iz Gračića, u svojoj sučutnici piše: "Pokojnice se sjećam s radošću kao vedre i susretljive te kao one koja je voljela Crkvu i radovala se svemu što je bilo povezano s njom. Redovito je, dok je mogla (usuđujem se reći i kad nije), pohađala svetu misu i primala pričest te na taj način živjela skladan život s Bogom. Vjerujem da ga sada gleda i da će mo se jednoga dana svi zajedno naći s one druge strane vremena." (M. T.)

Milka Trošt

Milka Trošt, uzorna vjernica, premnula je 7. studenog 2011. u svojoj 106. godini života okrijepljena svetim sakramentima. Rođena je 1906. godine u Žbrlinima, gdje je rasla uz požrtvovnu majku i brata svećenika vlč. Vjekoslava Kalca, jer je još kao dijete izgubila oca. Umrla je mirno i dostojanstveno kao što je i živjela, okružena pažnjom svojih kćeri i njihovih obitelji. Sahranjena je u svojoj rodnoj župi Stari Pazin, na groblju na kome je pokopan i njezin suprug, koji je poginuo u ratnom vijhoru 1943. godine.

Po završetku Drugog svjetskog rata, ohrabrla se i otisla u Medicinsku školu u Rijeku i stekla zanimanje primalje.

Zaposlila se u pazinskom rodilištu. Često je danju i noću pješke, pa i volovskom zapregom, obilazila rodilje po selima, ohrabrvала ih; brinula se i za njihove duše te je krstila puno djece koja su bila u životnoj opasnosti. To je

u onim vremenima bilo opasno pa je pedesetih godina prošlog stoljeća dobila otak i živjela neko vrijeme od dobre svojih kćeri, dok se nije preselila u Pulu i zaposlila u rodilištu.

I u mirovini s velikim veseljem radila je u svom vrtu na Verudi, uzgajala cvijeće i njime kitila crkvu Gospe od Mora. Bila je i desna ruka majci svoga župnika, vlč. Milana Mužine. Pazinci, Puljani i ostali nisu zaboravili dobra djela tete Milke, pa su je u velikom broju otpratili na vječni počinak i molili se za njezinu dušu predvođeni župnikom župe Stari Pazin, vlč. Maksimilijanom Ferlinom, te vlč. Milanom Milovanom i vlč. Mužinom. (A. K.)

Časna sestra Stella Šimetić

Sestra M. Stella, krsnim imenom Danica, rođena je 1927. u selu Kmačići, u župi Kringa, od oca Šime i majke Marije. Imala je sretno djetinjstvo u skladnoj i brojnoj kršćanskoj obitelji sa šestero djece. Obitelj Šimetić je zbog svoje hrvatske svijesti i svjedočanstva mnogo pretrpjela za vrijeme talijanske okupacije. Žrtva talijanskog nasilja bio je djed kojega su Talijani ubili.

U samostan Sestara milosrdnica u Rijeci uputio ju je župnik Josip Vid uz podršku roditelja. Tu je došla deset dana prije Uskrsa, 15. travnja 1943., u pratnji oca. Nakon godina postulature i novičnjata te položenih privremenih zavjeta u Rijeci godine 1945., sestra Stella započinje svoj put služenja te djeluje u

rikečkoj Civilnoj bolnici. Godine 1946. odlazi u Rim, gdje godine 1949. polaze doživotne zavjete i dovršava školovanje za odgojiteljicu djece. Kraće vrijeme djeluje u Kući za hodočasnike „Cara Pax“ u Rimu, a nakon toga, 1951. godine, odlazi u Centocelle, gdje djeluje u sestarskom dječjem vrtiću.

Godine 1955. slijedila je još jedna prekretnica u njezinu životu: s još jedanaest sestara odlazi u SAD. Kraće vrijeme bila je u sjemeništu otaca franjevaca konventualaca; potom sedamnaest godina u župi Presvetog Trojstva u Ambridgeu, u Pensilvaniji; u dva manjata predstojnica je sestarske zajednice u West Seneki, pa odlazi u župu Presvetog Trojstva u Oakvilleu, u Kanadi,

a godine 1992. u sestarsku zajednicu u Lackawanni, gdje je djelovala u sestarskom vrtiću te pomagala u hrvatskoj župi Majke Božje Bistrčke. Pomagala je i u hrvatskoj župi sv. Križa u Hamiltonu (Kanada). Nakon četrdeset godina života i rada u SAD-u i Kanadi, sestra Stella se 2010. vraća u svoju matičnu provinciju Majke Dobrog Savjeta u Rijeci. U vječnost se preselila 12. studenoga 2011. (L)

Tako dobra, komu je mogla nego Bogu

U svojoj skromnosti nije željela javno slaviti svoj 100. rođendan 24. travnja, ni pedeset godina rada u župama. Sve se to stopilo s njenim pogrebom. Ipak joj je za 100. godišnjicu stigla posebna čestitka i blagoslov pape Benedikta XVI.

U Vodnjanu je u nedjelju, 18. prosinca 2011., preminula u dobi od sto godina i osam mjeseci Ruža Jelenić, majka vodnjanskog župnika vlč. Marijana Jelenića. Rođena je 1911. u selu Haluzi, župa Žminj, od Ivana Otočana i Lucije Modrušan. Otac joj je poginuo u Galiciji 1915. kad su joj bile četiri godine. Sa sestrom Marijom i bratom Josipom s dvanaest godina već nadničari. U školu nisu mogli.

Godine 1935. udala se za Viktora Jelenića. Muž, stolar, radi u Raši da se okuće i podignu stolarsku radionicu. Odlaskom muža u vojsku, počinje njezin trnovit put. Kao poručnik četiri godine sudjeluje u svim važnijim talijanskim bojišnicama, dok kao engleski zarobljenik ne završi u logoru u Jaffi u Palestini. Za to vrijeme Ruža ne zna je li živ ili mrtav. Brata su joj Nijemci ubili kraj Svetvinčenta 1943. Rodnu su joj kuću iste godine zapalili Nijemci. K sebi prima majku i četveročlanu bratovu obitelj. Dolaskom u partizane s prekomorskog jedinicom, Viktor kao radiovezist u okršaju s Nijemicima gubi život na kraju rata, 26. ožujka 1945.

Ružu, kao nezaštićenu ženu, noću posjećuju agenti koji je šalju u šumu, uvjeravaju kako je došlo novo vrijeme kad više nije važno tko je kome muž ili žena. Potom proživljava teško vrijeme porača. Čitave noći prede i plete za sebe i druge. Jednu utjehu nalazi u dobrom žminjskom župniku Rudolfu Zafranu, koji se očinski brine za stotine ratne siročadi i njihove majke. Na kraju svake mise moli za pale u ratu, za popaljene, za djecu bez oca, pa će Ruža više puta reći: „Da nije bilo Crkve, bila bih poludjela.“

Kad je sin Marijan 1949. otisao u pazinsko sjemenište brine se za njega i uzdržava. Za progona Crkve bila je

hajka i na sjemeništarce, pogotovo one na odsluženju vojnog roka, pa sina Marijana neprestano traže, a poseban pritisak čine i na nju. U više navrata agenti zahtijevaju da sina izvadi iz sjemeništa, uskraćuju joj mirovinu za palog muža, psihički muče i ponižavaju na liječničkim komisijama.

Od 1961. živi jedanaest godina u župi sa sinom svećenikom u Sv. Lovreču Pazeničkom te trideset i devet, do smrti, u Vodnjanu. Vodi kućanstvo, prima stranke, zaprima telefonske i usmene poruke, pa ju je neki Nijemac nazva „najstarijom sekretaricom na svijetu“. Mnogi joj se povjeravaju. Imala je karizmu čitanja karaktera i vrlo je brzo mogla procijeniti moralne i ine vrednote čovjeka. Za sve se zanimala do kraja života, može se reći, bila je duhovna majka svih župljana. Dok je mogla, sretna je ugošćavala svećenike i stranke. Nakon osamdesete zdravlje joj se pogoršalo, osamnaest godina nije izašla iz kuće, prije četiri godine izgubila je vid, ali svejedno je sve pratila.

Dva je puta preživjela udar groma pa se bojala grmljavine i pucnjave, zato je za Novu godinu iz Vodnjana selila na selo. Posebno je častila sv. Barbaru, zaštitnicu od gromova. Njoj se zavjetovala izgraditi oltar u župnoj crkvi

u Žminju, uništen u bombardiranju Žminja 1943. Oltar je podignut 2011. U znak zahvalnosti Majci Božjoj, što ju je čuvala kroz 66 godina udovičkog života, dala je elektrificirati zvona na zvoniku crkve Svete Marije Svetomore. Dok je mogla, nikada nije izgubila misu, mjesечно se ispovijedala. Kao apostol molitve, molitvom je pratila bezbroj ljudskih sudsibina. Bog ju je iskušao trpljenjem koje prema kraju života posta sve teže. Pravi je „istarški Job“. Teško je naći ženu koja je toliko propatila u životu. Ako Bog trpljenje šalje izabranima, kako kažu sveci, onda je s njom sigurno imao posebne planove.

Zadivljuje njen stamena vjera koju ništa nije moglo pokolebiti. Školski je primjer kako vjera djeluje na sveukupnost čovjeka. Bila je iznimne volje i inteligencije. Imala je mudre odgovore za sve koji napadaju vjeru i Crkvu, moral i poštjenje. Mogla je svakoga ušutkati. Često je govorila: „Svijet stoji u rukama liječnika i svećenika, liječnik te može odvesti u grob, svećenik u vječnu propast. Radije pustiti službu nego varati ljude.“

Nije željela javno proslaviti 100-ti rođendan 24. travnja, ni pedeset godina rada u župama. Sve se to stopilo s njenim pogrebom. Ipak za stogodišnjicu stigla joj je čestitka i blagoslov pape Benedikta XVI. Oproštaj s Vodnjanim bio je 20. prosinca u župnoj crkvi, a zadušnica i pogreb u rodnom Žminju uz veliko učešće naroda i svećenika koje je predvodio biskup mons. Ivan Milovan. Kažimo sa sv. Augustinom: „Tako dobra, komu je mogla, nego k Bogu!“ (S. M.)

Razrješenja i imenovanja

POREČ Prema dekretu Biskupskog ordinarijata od 22. prosinca 2011., za v.d. kancelara Porečke i Pulske biskupije imenovan je vlč. Sergije Jelenić, a v.d. ekonoma Porečke i Pulske biskupije vlč. Milan Zgrablić.

Dosadašnji kancelar i v.d. ekonoma Porečke i Pulske biskupije vlč. Ilija Jakovljević imenovan je župnikom u Fažani. Vlč. Joško Listeš razriješen je dužnosti župnika u Fažani i imenovan župnikom u Velom Vrhu, a dosadašnji župnik u Velom Vrhu vlč. Ivan Borić imenovan je župnikom u Lovrečici. (L)

Posjet zajednici Cenacolo

NOVIGRAD Nakon blagoslova djece i simboličnog darivanja na kraju mise u župnoj crkvi Sv. Pelagija u Novigradu, 26. prosinca, biskupi mons. Ivan Milovan i mons. Dražen Kutleša, župnik Luka Pranjić, gradonačelnik Anteo Milos i Patricia Radošić-Šabalja iz Obiteljskog savjetovališta posjetili su zajednicu Cenacolo – Grad Radosti. Gosti su štićenicima uručili brojne dbove te razgledali jaslice.

Za posjeta, uvaženi gosti upoznati su s radom i životom članica i članova koji, nakon višegodišnjeg boravka u ovoj zajednici, odluče nastaviti svoj put i pomoći drugima pa odlaze u misije u Peru i Brazil. Informirani su također da je završena dvorana u Vrbovcu, gdje će se odvijati susreti roditelja i djece članova zajednica Cenacola. Istom prigodom naglašeno je da su u Hrvatskoj potrebne kuće zajednice Cenacola za bračne parove te su glede toga već učinjeni neki koraci. (L)

Hodočašće u Međugorje i humanitarna akcija

KAŠTEL Krajem listopada stotinjak hodočasnika iz župa Kaštel i Marije na Krasu, predvođeni župnikom vlč. Bernardom Jurjevićem, hodočastilo je u Međugorje. One koji su prvi put putovali u Međugorje, kao i sve ostale hodočasnike, Međugorje nije ostavilo ravnodušnima i kućama su se vratili puni optimizma i pozitivne energije. Na povratku su hodočasnici posjetili Kupres, gdje su se susreli sa bivšim župnikom Kaštela i Marije na Krasu, Markom Tomićem. On je zajedno s vlč. Jurjevićem predvodio svetu misu u novoizgrađenoj mjesnoj crkvi u Kupresu, a druženje je nastavljeno na zajedničkom ručku.

Crkveni odbor kaštelske župe, zajedno s KUD-om „Lipa“ i Zajednicom Tali-

jana Kaštel, prvu subotu u prosincu organizirao je humanitarnu priredbu s plesom. Već drugu godinu zaredom župljani Kaštela su svoga zaštitnika, sv. Sabu, proslavili na najplementiji način - darivanjem. U kulturnom su dijelu programa nastupila djeca iz vrtića i Zajednice Talijana, mladi pjevač Ijan Prelac, plesna skupina OŠ „Mate Balota“ iz Buja, dramska grupa Gosподarske škole iz Buja, ženska klapa „Kaštelanke“ i vokalna skupina „Ad libitum“ iz ZT-a Brtonigla. Sav će se prihod od dobrovoljnih priloga, kao i prihod od prodaje pića, uplatiti na žiroračun za pomoć umaškoj prof. Elvi Piršl, koja je nakon nesretnog slučaja prikovana uz invalidska kolica. (L)

Dijete je osoba i dar

Biomedicinske znanosti imaju sve veće mogućnosti zadiranja u ljudski život. Etički odnos prema čovjeku – bioetika – trebala bi doprinijeti sve većem vrednovanju ljudskog života. Međutim, postupci nekih znanstvenika ne idu u tom pravcu i nisu u skladu s dostojevanjem ljudske osobe. Neke tehnike potpomognute oplodnje, koju bismo radije trebali nazvati umjetnom oplodnjom, jer je to jedino ispravan naziv, šire tzv. kulturu prava na dijete. Bračni par koji želi dijete kao da ima pravo posjedovati ga pod svaku cijenu. Sve se više forsiliraju zahtjevi koji se prikazuju kao pravo da žena ima dijete, svoje dijete, za sebe, putem oplodnje u epruveti. Nije nevjerojatno da će jednoga dana i muškarac pomicati da priskrbi za sebe jedno dijete.

Tako se stvara odnos i mentalitet gospodarenja i manipuliranja nad čovjekom. On se ne rađa nego postaje

materijal koji se tehnikom „proizvodi“ prema nečijoj samovolji. Taj se „proizvod“ već prije rođenja sortira, tj. izabire se jedan koji odgovara tržištu, a ostali se eliminiraju. Umjetna oplodnja nužno uključuje eliminaciju više embrija da bi se tek neki od njih ugnijezdio u maternicu i ugledao svjetlo dana. Ali u slučajevima neželjene višestruke trudnoće pribjegava se selekciji jednog embrija među onima koji su već u utrobi, a ostali se odstranjuju, odnosno uništavaju...

Pozivam ljude dobre volje, razborite pameti i zdravih moralnih nagnuća, da učinimo sve kako bi se u društvu i u obitelji iskazivalo dužno poštovanje životu i ljubavi.

Mons. Valter Župan, krčki biskup i predsjednik Vijeća HBK za obitelj, na blagdan Isusova Krštenja

Čovječe, ima netko tko te voli

Dupkom ispunjena bila je Eufrazijana na misi polnočki, na kojoj su uz biskupa porečkog i pulskog Ivana Milovana koncelebrirali biskup koadjutor Dražen Kutleša, mons. Marijan Bartolić, porečki župnik Željko Zec te župni vikar Jurica Purkić. Na blagdan Božića svečanu jutarnju euharistiju u Eufrazijevoj bazilici također je predvodio mons. Ivan Milovan uz biskupa koadjutora, porečkog župnika i vikara.

- Božić je dan koji nam uvijek iznova govori: "Čovječe, nisi sam, ima netko tko te voli." Božić je dan koji se slavi na cijeloj kugli zemaljskoj, od Kine i Japana do San Franciska. Osjeća se u pjesmama, ukrasima, uprizorenjima, običajima, ali osjeća se i u čovjeku, u srcu, u duši, vjeri, zajedništvu i miru. Sin Božji postaje čovjekom, to je vidljivo dočarano u jaslicama, u štalici, sve je vidljivo, ali uvijek iznova potiče našu nadu i želju, jer značenje toga je veliko. Kao što uho može biti više ili manje osjetljivo za glazbu, tako može i duh za tajnu Božje prisutnosti. Ipak, svaki čovjek ima u duši otvorenost za Boga, svatko ipak u dubini svoje duše traga za istinitim, za dobrom i lijepim - u konačnici za Bogom, rekao je biskup Milovan u prigodnoj homiliji.

Osvrnuo se i na recesiju koju mnogi teško podnose, te je izazov za sve,

pogotovo odgovorne ljude, političare i gospodarstvenike, koji trebaju biti solidarni i misliti na druge. Istaknuo je kako je teško podnijeti još jednu recesiju, onu duhovnu, jer se bez duhovnih vrijednosti ne može živjeti.

- Stanimo pred jaslice i promotrimo ih, jer je ta štalica svijet u malom; pastiri su znak velike obitelji, čovječanstva, kojima Bog poručuje "Ne bojte se, to je radost za sav narod". Mudraci su oni udaljeni koji traže Boga, Marija i Josip su znak Crkve, pobožnih ljudi, čak i životinje, magarac i vol predstavljaju dragu Božje stvorenje. Krist je svima došao i svima želi biti blizak i prijatelj. Pastiri se raduju, pjevaju, to je znak nade. I mi smo današnji pastiri, rekao je biskup Milovan.

Poručio je da trebamo čuvati sve ono što nam je Bog dao, čisto more, vodu, zrak i zemlju, ali isto tako da trebamo čuvati duhovne vrijednosti, djecu i obitelj. "Čuvajmo obitelj, tu temeljnu zajednicu života, odgoja i zajedništva,

Biskup Ivan Milovan na misi polnočki

Božić govor o vrijednosti ljubavi. Božić je blagdan dobrote za čovjeka, ali i izazov za našu dobrotu. Slavimo blagdan onoga koji se predao za naše spasenje", zaključio je biskup Milovan.

Čestitke u ime biskupa koadjutora Kutleše, župnog vikara Purkića i bivšeg porečkog župnika Petra Pahovića uputio je vlč. Zec te posebno čestitao Božić starima, nemoćnim, bolesnim i pomorcima, kao i svima koji nisu bili u mogućnosti prisustvovati euharistijskom slavlju. U ime župske zajednice biskupima je čestitke uputio Tomislav Milohanić. "Želimo im da nastave raditi i graditi na dobrobit Crkve i naroda Božjega. Živjeli!", poručio je Milohanić, što su okupljeni popratili pljeskom. (L)

Svetkovina Bogojavljenja u Puli

PULA Na svetkovinu Bogojavljenja u pulskoj katedrali Uznesenja BDM misno slavlje predvodio je, već tradicionalno, porečki i pulski biskup ordinarij, mons. Ivan Milovan, a koncelebrirali su biskup koadjutor mons. Dražen Kutleša, župnik katedralne župe mons. Vilim Grbac, rektor pulskog Biskupijskog misijskog sjemeništa "Redemptoris Mater" preč. Piergiorgio De Angelis, pokorničar pulskog katedralnog kaptola Sv. Tome preč. Željko Staver te svećenici i redovnici iz gradskih župa.

Na početku misnog slavlja riječ pozdrava uputio je župnik domaćin mons. Grbac. Biskup Milovan je u homiliji naglasio kako Tri kralja simboliziraju činjenicu da se Krist suočio čovjeku zbog svih ljudi, neovisno o podrijetlu ili bilo kojoj drugoj pripadnosti. Osim posjedovanja osjetilne sposobnosti, potrebno je imati otvorenost prema vjeri, kako bi se moglo doista osjetiti Božju prisutnost te tako razviti svoju duhovnost, naglasio je biskup.

Predslavitelj je citirao poruku pape Benedikta XVI. objavljenu u prigodi Svjetskog dana mira, naglasivši pritom važnost odgoja mladih naraštaja, napose zbog vrednota koje se odgojem prenose budućim generacijama.

Tijekom svečane euharistije poslužitelji kod oltara bili su bogoslovni pulski sjemeništa "Redemptoris Mater". Liturgiju je skladnim pjevanjem popratio katedralni župni zbor pod ravnateljem prof. Danice Benčić uz orguljsku pratnju prof. Paole Batel. (L)

Predivno uprizorenje Isusova rođenja

Uprizorenje jaslica u Gračiću

SVETI LOVREČ PAZENATIČKI Sveti Lovreč je gradić i istoimena općina u Istri. Gradić ima izrazita obilježja gradine - očuvane bedeme, kule i gradska vrata iz mletačkog doba, trobrodnu župnu crkvu iz romaničkog razdoblja te odvojeni zvonik-kulu. Očuvan je i stari popločani trg sa stupom srama, jednim od dva preostala u Istri te gradskom lođom. Lođa sa stupovima naslanja se na južni zid župne crkve i sadrži zbirku rimske natpisa - kamenih spomenika. Područje je bilo naseljeno još u prapovijesti. U kasnoj antici počinje rasti njegov obrambeni značaj, a od 10. st. središte je feuda porečkog biskupa. Prvi put se Sveti Lovreč spominje na jednoj karti iz 1030. godine. U 14. st. postaje sjedište kapetanije seoskog područja za čitav mletački dio Istre.

Okupljeno mnoštvo u Svetom Lovreču Pazenatičkom

Odatle potječe pridjevak Pazenatički (San Lorenzo del Pasenatico, Paisanatico). Osnovno ime izvedeno je iz imena mjesnog zaštitnika, ranokršćanskog

mučenika sv. Lovre, na čiji se dan 10. kolovoza slavi i Dan općine. Generacije mještana okolnih sela za Sv. Lovreč koriste naziv Grad.

Kako su mladi Sv. Lovreča došli do ideje za "Žive jaslice"?

Mladi Sv. Lovreča došli su na ideju napraviti "Žive jaslice" u svom mjestu kako bi oživjeli mjesto i pokrenuli ljude da ugodno dožive božićne blagdane prikazom Isusova rođenja uživo. Nakon odluke, dogovora i proračuna bi li

Mladi pastir u Gračiću

se moglo to ostvariti, daли su se marljivo na posao, požrtvovno uložili svoj trud i rezultat je bio izvrstan.

Kako su počeli i izvršili plan?

Počeli su izradom kostima te nabavom materijala za izradu betlehemske kućice i torova. Potom su uredili krajolik. Animirali su domaće ljude, koji su se vrlo spremno i sami nudili za razne uloge, i mladi i stari. Tako je bilo više od stotinu sudionika koji su uprizorili stare zanate i drugo što se nekad radilo u Sv. Lovreču kao: kovač, kamenoklesar, stolar, postolar, mlinar, pletač koševa, majstor za izradu poljoprivrednog oruđa, domaćice koje su marljivo mijesile fuže i makarune, pastiri, anđeli, Josip i Mari-

Mladi u Svetom Lovreču Pazenatičkom

ja s Isusom i sveta tri kralja, stražari i drugi. Prizoru su trebale i životinje: konji, magarci, volovi i krave, ovce s janjcima, koze i druge domaće životinje koje su našle pripremljeno sijeno i hranu. I zamisao je uspješno ostvarena. Pred crkvom su pjevale božićne pjesme pjevačice iz Nove Vasi ili iz Poreča, što je povećavalo božićni ugodađaj.

Osim ovih "Živih jaslica", ljudi su mogli posjetiti i jaslice u kući obitelji Herak koja godinama s velikom ljubavlju izrađuje jaslice u svom domu. Dakako, mogli su posjetiti i župnu crkvu, pomoliti se i pogledati jaslice koje su postavili župljani Sv. Lovreča.

Predlanjsko i lanjsko ostvarenje

Godina 2010. može se smatrati kao premijera, pokušna. Budući da su organizatori vidjeli veliki odaziv posjetitelja, bili su uvjereni da se to može ponoviti i za Božić 2011. Uspjeh je bio iznad očekivanja. Na Sveta tri kralja bilo je mnogo roditelja koji su doveli sa sobom mnogobrojne mališane koji su mogli doživjeti Isusovo rođenje uživo, što će im sigurno ostati u lijepom sjećanju cijeli život. (Josip KALČIĆ)

GRAČIŠTE Od 2008. godine, kada su uprizorene prve žive jaslice u Gračiću, interes za ovu božićnu priču i dalje je velik i privlači velik broj poklon-

ika iz Istre i ostalih krajeva. U dva ovogodišnja uprizorenja, 26. prosinca 2011. i 6. siječnja ove godine, žive

Stari zanati u Gračiću

jaslice u Gračiću vidjelo je nekoliko tisuća posjetitelja. Hvalevrijedan trud Gračićana, na čelu s Alenom Bažonom, Ivanom Mijandrušićem i Aldom Sinkovićem, itekako se isplatio, a tako velik broj posjetitelja najljepša im je zahvala.

Na putu Svetе obitelji od Nazareta (plac ispred crkve Blažene Djevice Marije) do ulaza u Betlehem (kod crkve Sv. Antuna) i dolazak u štalicu (kod zvonika) posjetitelji su mogli vidjeti stolare, bačvare, kovače, pastire, čuvare grada, pekare, klesare, obične građane. Scenografija i kostimirani izvođači doista su

nas vratili dvije tisuće godina unazad, a drevno je Gračiće postalo biblijski Betlehem. Ulogu Božjeg glasnika, anđela Gabrijela, predstavljala je Lucija Mijandrušić, Mariju je uprizonila Ti-hana Valenta, a njena zaručnika Josipa suprug Neven. Dijete Isus bila je njihova kći Paola. Sveta tri kralja - Gašpara, Melkiora i Baltazaru, već uobičajeno uprizorili su Ivan Mijandrušić, Josip Bažon i Marijan Klarić. Događanje je božićnim pjesmama pratilo župni zbor Sv. Vida.

Više od 130 kostimiranih izvođača, domaće životinje u torovima, originalna scenografija i veliki entuzijazam učinili su i ovogodišnje žive jaslice u Gračiću nezaboravnim doživljajem. Istodobno, u Špitalu se mogla pogledati izložba

jaslica i crteža djece iz Dječjeg vrtića Grozdići i učenika Osnovne škole Gračiće, a u crkvi Sv. Vida jaslice, čiji je autor Alen Bažon.

U ovim dvjema „betlehemskim“ božićnim pričama, uz domaće slastice i kuhano vino svi posjetitelji uživali su do duboko u noć! (L)

Zlatni pir Marčela i Edine Mendiković

U Svetom Lovreču Pazenatičkom, 15. listopada 2011., svetom misom zahvalnicom Marčelo i Edin r. Jakus proslavili su 50 godina braka. Svečano euharistijsko slavlje u crkvi Sv. Martina predvodio je župnik Josip Kalčić. Okruženi sa svoje četvero djece, desetero unučadi i dva praučuka, pristupili su svetim sakramentima, obnovili ženidbeni savez te se zahvalili Bogu za sve lijepi i teške dane koje su proveli zajedno.

Edina i Marčelo sklopili su brak 14. listopada 1961. godine u crkvi Sv. Petra i Pavla u Kringi. Bili su i ostali nepokolebljivi i ustrajni u svojoj vjeri. Nikad nisu gubili nadu i vjeru te su širili dobro, a to su prenosili i na druge. Bog im je darovao kćerke Edu i Kristinu te sinove Milana i Josipa. Svi su osnovali svoje obitelji.

Slavljenik Marčelo imao je sedmero braće i jednu sestru, od kojih je još pet na životu.

Slavljenica Edina iz Pejaki (Tinjan) ostala je bez oca kao malo dijete od dvije godine. Bio je odveden u Drugom svjetskom ratu u Njemačku, gdje je i poginuo. Majka joj je nedavno umrla, a živi su joj još brat i sestra.

Slavljenici s obitelji

Marčelo i Edina održavaju seosko imanje kao vrijedni poljoprivrednici. Kroz život su išli dogovorno i bez svađe. Poznati su po skromnosti i smirenosti. Prema djeci bili su zahtjevni, strogi, ali i blagi.

„Vlastitim životom daju im lijepi primjer, kako u radu i poštenju, tako i u uzornom kršćanskom životu. Svi su svake nedjelje kod svete mise, ako nisu sprječeni bolešcu ili radom u poduzeću. Slavljenici su redovito svake nedjelje i na svetoj pričesti. Molitva se u njihovoj obitelji njeguje od starine, još više u korizmi, što prenose i na mlađe. Može se reći da je to tradicionalna napredna kršćanska obitelj! Jedna

je od rijetkih obitelji u ovoj župi koja godinama redovito čita ‘Glas Koncila’ i ‘Ladonju’, a znadu posegnuti i za kojom kršćanskom knjigom i sada u časnim godinama. A i njihovi mlađi su školovani ljudi. U današnjem svijetu mnoge vrijednosti gube na važnosti pa tako i brak i obitelj. Sve češće ljudi postavljaju pitanje je li moguće izdržati u braku, u obitelji. Naši slavljenici potvrđuju da može, ako se brak osniva na kršćanskim temeljima u istinskoj ljubavi i vjernosti. Neka ih Bog i Majka Božja i dalje vode kroz ovaj život svojim blagoslovom!“, ističe župnik vlč. Kalčić. (I. M.)

Dijamantni pir

Misnim slavljem 26. studenoga 2011. Josip i Albina Šćulac zahvalili su Bogu za 60. godišnjicu braka. U braku im se rodilo petero djece. S njima su se razdovali mnogobrojna rodbina i prijatelji. Neka dožive i “željezni pir”!

Josip i Albina Šćulac

Misnim slavljem u crkvi Uznesenja Marijina u Vrhu, 17. prosinca, Rudolf i Marija Šćulac zahvalili su Bogu za 60. godišnjicu braka. U bračnom zajedništvu rodilo im se osmoro djece, od kojih je troje umrlo u najranijoj dobi.

Posebno težak udarac doživjeli su 2010. kad im je preminuo sin Nenad u 48. godini života. Na svemu dobru neka je hvala Bogu!

Rudolf i Marija Šćulac

Ljudska spolnost – istina i značenje

PULA Treće nedjelje Došašća, 11. prosinca, održana je u samostanu Sv. Antuna adventska duhovna obnova za dvadesetak bračnih parova Porečke i Pulsko biskupije. U ime HZBS-a okupljene je pozdravio duhovnik Zajednice bračnih susreta za biskupiju fra Frano Delić i uveo ih u temu ovog susreta „Tijelo u svjetlu evanđelja i teoloških promišljanja Ivana Pavla II.“ Poticajno je o odgoju djece, interakciji roditelja i djece, tijelu, osjećajima te ljudskoj spolnosti govorio predstojnik Ureda za obitelj i podravnatelj biskupijsko-misijskog sjemeništa „Redemptoris mater“ u Puli don Josip Kolega. Pozvao se na dokument Papinskog vijeća za obitelj „Ljudska spolnost: istina i značenje“, u kojem je riječ o tome kako djeci ponuditi odgovarajuću pripravu za zreli život, osobito kad je riječ o spolnosti.

„Većina od vas odgaja svoju dječcu; većina vaših boli, vaših sumnji, neuspjeha, proizlazi iz tog odnosa. Kao roditelji želite se darivati. Vama je Bog dao dar roditeljstva, ne samo da bi učvrstio vezu među vama, nego da bi po vama spasio vašu djecu. Vi ste suradnici Božji. Danas je tjelesni odgoj za djecu težak jer je mentalitet svijeta

Adventska duhovna obnova bračnih parova

protiv tijela. Ovaj dokument je upućen roditeljima i govori o tome da je seksualnost temeljni stav spolnosti. To je način ophođenja s drugim. Bog je u tijelu stavio svoju sliku. Ako se zanemari govor spolnosti na katolički način, ako se zanemari ta dimenzija vašega odnosa, onda je promašeno puno toga. U spolnosti je prisutno nešto mnogo suptilnije. Bog nas je stvorio kao sporna stvorenja, komplementarna, koja se nadopunjaju“, naglasio je don Kolega.

On se osvrnuo i na stanje u današnjem svijetu, gdje se nudi tijelo za prodaju, nema više nikakvih tabua, vlada diktatura instinkta, kako kaže papa Benedikt XVI. „Spolni čin, sjedinjenje muškarca i žene, nešto je puno dublje. Najdublji

je to izraz Božje ljubavi. To je znak Krista u Crkvi. Bog je došao, ljubavlju je zahvaćeno tijelo. Danas je najveća opasnost kad spolnost stavimo na jednu stranu, a duh na drugu. Nalazimo se u ambijentu duhovne zagađenosti. Postavlja se pitanje kako danas odgojiti djecu. Danas mladi nisu naučili darivati, ni duhovno ni tjelesno. Obitelji postaju često mjesto trpljenja. Zato Crkva kao majka nudi rješenje. Bog dolazi u tijelu, a on je dao svoje tijelo da se istroši, izgori za druge“, rekao je don Kolega.

Tema je zaokupila pažnju okupljenih bračnih parova te potaknula pitanja i diskusiju. Susret je zaključen sv. misom i klanjanjem pred Presvetim. (T. M.)

Vjera te twoja spasila

PAZIN Svake godine o Došašću Katolički obiteljski centar „Nazaret“ organizira duhovnu obnovu za obitelj Porečke i pulske biskupije. Uoči četvrtre nedjelje došašća, 17. prosinca, održana je u Franjevačkom samostanu u Pazinu duhovna obnova naslovljena „Vjera te twoja spasila“. Vodio ju je dr. Ivica Lulić, voditelj „Centra za bolji svijet“ iz Zagreba.

Jednodnevna duhovna obnova obuhvatila je građu koja se inače razrađuje tijekom tri dana, zastavši pred temeljnim ljudskim pitanjima, s posebnim naglaskom na duhovnu dimenziju čovjeka. Dr. Lulić je istaknuo da je čovjek prvenstveno duhovna duša koja se očituje u jedinstvenoj osob-

nosti, savjesti kao organu smisla, sposobnosti razlikovanja dobra i zla, slobodi kao čovjekovo moći odlučivanja za dobro. Um ili intelekt je dragocjena sposobnost kojom se spoznaje dobrota, ljepota, istina i sve druge duhovne sposobnosti, kao što su vjera, nada, ljubav, srce. S obzirom na to da čovjek može biti nesvjestan svoje egzistencije i svoje duhovne duše koju često svodi samo na religioznost, njegovo duhovno područje može biti ranjeno, i svaka od ovih sposobnosti može biti ranjena, nefunkcionalna, te nastaju patnje i болi duhovne duše.

„Tek kad čovjek spozna i zavoli sebe u svom identitetu, svojoj originalnosti, opredijeli se za sve u njemu vrijedno,

može razumjeti zašto je Isus došao potražiti čovjeka“, napomenuo je dr. Lulić.

Istom prigodom dr. Lulić se osvrnuo na reevangelizaciju koju je počeo blaženi papa Ivan Pavao II., podcrtavši kako je osobno opredjeljenje za Isusa bit nove evangelizacije, a plod toga opredjeljenja je osobni, egzistencijalni susret s Isusom. „Možda bi bilo dragocjeno da u svim župama pokušamo taj model primijeniti u manjim skupinama“, zaključio je dr. Ivica Lulić. (T. M.)

Proslava 310. obljetnice gradnje i

Neka bude znano svima da je prejasni i prečasni gospodin fra Josip Marija Bottari, građanin venetski, Milošcu Božjom i Sveti Apostolske Stolice biskup pulski i savjetnik svetog carskog i kraljevskog veličanstva, ponizno zamoljen od Jakova Kontića zvanog Matukina, sadašnjeg župana Ivana Vidića zvanog Paulić, sadašnjeg podžupana, Vincenca Rosića, prokuratora, Andrije Dragozeta i Mihovila Kolića, sudaca i predstavnika barbanske općine, svečanim obredom posveatio crkvu Svetog Nikole ovog mjesta, iz temelja podignuta, koja je također od davnine zborna crkva istog kaštela, piše u Povelji o posveti crkve 1701. godine.

Piše Tomislav MILOHANIĆ

Barban ime dobiva u antičko doba po rimskoj obitelji Parpanus. Kao naselje na ovom prostoru postoji od 740. godine. Prema pisanim izvorima, Hrvati su na ovo područje došli krajem 6. stoljeća. Barbanska županija nazivala se „gočanskom ili gačanskom“, obuhvaća sav južni prostor od Raše do Limske Drage, tj. Dvograda. Nepoznato je vrijeme osnivanja župe u Barbanu, no zna se da je od 9. st. do 1843. postojao barbanski zborni kaptol. Tada je ukinut, a područje pripojeno Vodnjanском dekanatu. U 13. st. Istrom se širi prvo hrvatsko pismo glagoljica. U župi je postojala živa glagoljaška tradicija koja pokazuje izrazito hrvatsko etničko obilježje još od vremena prvog doseljavanja. Velik dio teksta Istarskog razveda posvećen je razgraničenjima upravo na Barbanštini. U njemu se spominje da je 1025. obavljeno razgraničenje između Vodnjana, Gočana, Barbana i Svetvinčenta. Luka Kirac je osam godina (1887.-1895.) bio župnik u Barbanu. Tu se počeo intenzivnije zanimati za narodnu povijest. Barbanac je i Petar Stanković, znanstvenik i pjesnik, pisac mnogih knjiga na talijanskom i hrvatskom jeziku. Barban je danas čuven, između ostalog, i po svojoj viteškoj igri „Trka na prstenac“. Na temelju povijesnih istraživanja viteška igra iz 17. st. obnovljena je 1976. godine i otada se održava svake godine trećeg vikenda u kolovozu na barbanskom trkalištu „Gradišće“. Jednog vrućeg ljeta, za posjeta toj viteškoj igri, jezdeći na Pegazu, zapisao sam:

*Volta i daž.
Angurje se cedu.
Danas je Barbanština
zroštana ud roženice
i svi čekaju hitac u sridu.*

*Konji su fermi, jahači pronti;
zazove bi i rabi
smih mantinjade.
Ragači na hrbatu
jedan bijep su konti.*

„ Župa Barban ima 2.087 stanovnika, od toga 2.054 katolika, u naseljima: Barban, Bateli, Bičići, Bulići, Camlići, Diminići, Draguzeti, Fumeti, Glavani, Grabari, Grandići, Gubavica, Hrboki, Ivanušići, Jurićev Kal, Kancelari, Koromani, Kožljani, Krkeći, Kvarantija, Majčići, Matohani, Mavrići, Melnica, Most Raša, Orihi, Pavlići, Petehi, Plehuti, Poljaki, Prhati, Puntera, Rajki, Regulići, Rodići, Rojnići, Sankovići, Šajini, Škitača, Špadi, Špadići, Sugari, Trlji, Vadrež, Valići, Trošti, Želiski.

Prema crkvenoj statistici, odnos godine 2009. i 2011. je sljedeći: krštenih je 14 pa 16, umrlih 39 pa 37, vjenčanih parova je 7, odnosno 5, a krizmanika 32, te u 2011 27. U kretanju stanovništva već duže traje negativni trend; više ljudi umire nego što se rađa. Sredina je inače kompaktna; nema doseljenika i uglavnom prevladava domicilno stanovništvo. Patron župe je sv. Nikola.

Barbanski župnik Miroslaw Paraniak

Blagdan zaštitnika župe Sv. Nikole, 6. prosinca, posebno je svečano proslavljen lani, kada se proslavila 310. godišnjica gradnje i posvećenja župne crkve. O toj posveti piše na nedavno pronađenoj originalnoj ispravi iz 1701. godine u barbanskom crkvenom arhivu: *U Ime Kristovo Amen. Godine od*

posvete župne crkve Sv. Nikole

Barbanska djeca čestitaju Božić

Njegova rođenja 1701., indikije prve u nedjelju šestog dana mjeseca ožujka, sačinjeno u Barbanu prigodom biskupske vizitacije, u prvoj godini pontifikata Prejasnog Gospodina Našega Liberala Via, kanonika pulske katedralne crkve, i velečasnog Bartolemea Baicia ceremonijara iste katedrale, u svojstvu svjetoduka za ovu prigodu određenih i pozvanih. Neka bude znano svima da je prejasni i prečasni gospodin fra Josip Marija Bottari, gradanin venetski, Milošu Božjom i Svetu Apostolske Stolice biskup pulski i savjetnik svetog carskog i kraljevskog veličanstva, ponizno zamoljen od Jakova Kontića zvanog Matukina, sadašnjeg župana Ivana Vidića zvanog Paulić, sadašnjeg podžupana, Vincenca Rosića, prokuratora, Andrije Dragozeta i Mihovila Kolića, sudaca i predstavnika barbanske općine, svečanim obredom posvetio crkvu Svetog Nikole ovog mesta, iz temelja podignuta, koja je također od davnine žborna crkva istog kaštela (...).

Povodom te godišnjice organiziran je u Barbanu znanstveni skup. Na početku je pozdravnu riječ uputio župnik Miroslaw Paraniak, a svim prisutnima obratio se biskup porečki i pulski Ivan Milovan. Nakon uvodne pjesme Dječjeg zbora Osnovne škole „Jure Filipović“ iz Barbana, svirke na mihu i prigodnih stihova na čakavskom di-

jalektu Barbanštine, kratko se obratio i pozdravio skup barbanski načelnik Dennis Kontošić.

Predavači su iznijeli niz zanimljivih tema iz barbanske crkvene povijesti te o značajkama župne crkve sv. Nikole i još nekoliko crkava Barbanštine. O starijoj crkvenoj povijesti barbanske župe do 20. stoljeća govorio je Ivan Milotić, postojanju crkvenog kapitola, kapelanijsama i bratovštinama na području župe. Temu „Neki prilozi za poznavanje prošlosti župne crkve u Barbanu“ izložio je prof. Slaven Bertoša. Predočio je jednu zanimljivu svećeničku oporuku, Ugovor o obnovi orgulja u crkvi Sv. Nikole iz 1675. godine te rodoslovje obitelji kanonika Stankovića, koji je na mnoge načine bio povezan sa župom. O župnoj crkvi Sv. Nikole i urbanističkom razvoju mesta govorila je prof. Irma Huić iz Hrvatskog restauratorskog zavoda Zagreb. Temu „Oltarne pale u župnoj crkvi Sv. Nikole“ izlagala je prof. Nina Kudiš Burić. Damir Tulić, asistent na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, izlagao je temu „Oltari, skulpture i liturgijsko srebro u župnoj crkvi Sv. Nikole“. U crkvi se nalazi pet oltara, od kojih je najznačajniji glavni po-

dignut početkom 18. st. Uz oltare i skulpture u posjedu župne crkve nalazi se zbirka liturgijskog srebra s relikvijarima, kaležima, svijećnjacima i procesionalima izrađenim uglavnom u venecijanskim radionicama u razdoblju od 16. do 19. stoljeća. Temu „Liturgijsko ruho 17. i 18. st. iz zbirke župne crkve Sv. Nikole u Barbanu“ izlagala je Iva Jazbec iz Filozofskog fakulteta u Rijeci. Profesor Jakov Jelinčić obudio je temu „Barbanski kaptolski arhiv“. Najzanimljiviji detalj njegova predavanja bilo je objavljivanje kako je pronađena originalna isprava iz 1701. godine „Povelja o posveti crkve“. Prof. Jelinčić je „Povelju o posveti crkve“ iz 1701. preveo s latinskog jezika. Temu „Nova saznanja o autoru zidnih slika u crkvi Sv. Jakova u Barbanu“ izlagao je Željko Bistrović iz Konzervatorskog odjela u Rijeci. Istaknuo je da ciklus gotičkih zidnih slika u crkvi Sv. Jakova u Barbanu zauzima značajno mjesto u srednjovjekovnom zidnom slikarstvu Istre. Pripisuju se majstoru Ivanu iz Kastva, ali iziskuju daljnja istraživanja i analize. Toni Šaina iz HRZ-a Zagreb izlagao je na temu „Restauracija fresaka u crkvama Barbanštine“. Spomenuo je da se već godinama na Barbanštini izvode konzervatorsko-restauratorski radovi zidnog oslika u crkvama Sv. Martina u Bićićima i Sv. Antuna Opata u Barbanu, na čijim su zidovima mnogo brojni glagoljski i figuralni grafiti. Darko Komšo iz Arheološkog muzeja Istre u Puli izlagao je na temu „Glagoljski grafiti u crkvama Barbanštine“, u kojoj je obradio crkve Sv. Jakova i Sv. Antuna Opata, koje se nalaze u Barbanu, te crkvu Sv. Margarite koja je u mjestu Gubavica (Prnjani).

Istom prigodom mogla se razgledati prigodna izložba liturgijskog suđa i ostalih crkvenih predmeta (bule, knjige, autentike, ciborij, raspela, kaleži, pokaznice, kadionice, svijećnjaci, odličja barbanskih kanonika). Predmete je odabrao Damir Tulić, njih ukupno 37, a njezinu prezentaciju popratio kraćim predstavljanjem izložaka. Izložena je,

Puna crkva Sv. Nikole

među ostalim, mitra posljednjeg novigradskog biskupa Teodora Loredana Balbijia, koju je 1826. darovao barbanskoj crkvi i kanoniku Stankoviću prigodom krizme u Barbanu. Svetu potvrdu tada je primilo više od 2.000 krizmanika, jer u župi nije bilo krizme 40 godina. U župi planiraju u dogledno vrijeme urediti i muzej.

Proslava blagdana sv. Nikole zaključena je svečanom sv. misom koju je predvodio mons. Ivan Milovan, uz koncelebraciju svećenika Vodnjanskog dekanata: mjesnog župnika Miroslawa Paraniaka, dekana Ivana Princa, vlč. Hrvoja Okadara, Jeronima Jokića i Vladimira Brizića. Na misu su došli učenici barbanske osnovne škole sa svojim nastavnicima, ali i puno drugih župljana.

Misu je u prepunoj barbanskoj crkvi pjevanjem pratilo Dječji pjevački zbor OŠ „Jure Filipović“ pod ravnateljem prof. Sanje Knezović-Tomišić. Suorganizatori svečane proslave bili su Porečka i pulska biskupija, Župa sv. Nikole Barban, Općina Barban, TZ Općine Barban i OŠ „Jure Filipović“ Barban. „Zahvalni smo svima onima koji su nam pomogli svojim doprinosima kako bi se dostoјno očuvala povijest, kršćanski identitet, kulturno do-

bro i baština našeg istarskog i hrvatskog kraja“, istakla je Nevia Kožljjan, članica Župnog i pastoralnog vijeća. Župnik vlč. Miroslaw Paraniak ističe vrlo dobru suradnju s Biskupijskim ordinarijatom i Općinom Barban povodom te proslave. Barbanskom župom upravlja treću godinu. Naslijedio je vlč. Daniela Saturija, koji je upravljao župom 10 godine, a prije njega vlč. Petar Sinožić devet godina (1990.- 1999.). „Slab je interes što se tiče Crkve. Ja sam neka-

Lanjski prvpričesnici sa župnikom

Dječji zbor pod vodstvom prof. Sanje Knezović-Tomišić

ko, poučen iskustvom, počeо najprije raditi s djecom. Kaže se: kad pridobijete djecu, pridobijete i roditelje“, ističe župnik. Redovito petkom održava župni vjerouauk. Na župni vjerouauk dolazi pedesetak, šezdesetak učenika u dvije grupe.

Tijekom došašća djeca su izrađivala čestitke i posjećivala starije i nemoćne. Među ostalima, djeca su donijela radosno ozračje Božića gospodi Ljubi Vrbanac koja je na Veliku Gospu navršila 100 godina života. Kod župnog vjerouauka pomaže Nevia Kožljan, po struci odgojiteljica u vrtiću, čitač u crkvi, a u župnom vijeću aktivna od 1999. godine. „Vjerujem da će se još više moći angažirati, da će se ukazati prilika gdje se može pomoći u radu s djecom. Rado pomažem. Taj rad s djecom je garancija da će se danas-sutra stanje popraviti. Vjerujem da će se to dogoditi“, kaže Kožljan.

U župi djeluje vrijedna grupa ministranta; bilo ih je šest, sada četiri. Školski vjerouauk za sve razrede vodi vjeroučiteljica Aranka Praž iz Labina. Općina Barban izdaje kvartalno „Oglasnik“ u kojem surađuje i župnik. Ponukan znanstvenim skupom i današnjim potrebama izmjene infor-

macija, vlč. Miroslaw sa suradnicima razmišlja o otvaranju internetske stranice župe.

Od 2003. godine, kada se zajedno s obitelji vratila na barbanske koriјene, Marija Pucić (rođ. Pavlić), član je Župnog pastoralnog vijeća. Župno vijeće ima 13 članova iz svakog pojedinih dijela župe.

Župljane na poseban način zbližavaju i povezuju hodočašća. Obično zajedno idu s onima iz Krnice i Raklja. Bili su u Zagrebu kada je papa Benedikt XVI. posjetio Hrvatsku, a posjetili su i Krasno i Mariju Bistrigu. Svake godine hodočaste na Trsat o Maloj Gosi. Ove godine planiraju poći u Poljsku.

U župi djeluje Caritas u kojem su angažirane tri gospođe: vodi ga Danica Solo, a članice su Đana Perčić i Božena Rojnić. Župa nema oficijelni župni zbor, ali uvijek na misi pjeva grupa žena. Postoji dječji zbor, kojeg vodi prof. Sanja Knezović-Tomišić. Prigodom većih slavlja, svečanih misa i većih blagdana dječji zbor uveličava crkvena slavlja.

U kući gdje je stanovaо kanonik Stanković živi Tilda Kleva, dobitnica

biskupijskog priznanja, koja brine o čistoci i uređenju sakralnog prostora. Župnik Miroslaw ističe dobru suradnju sa svjetovnom vlašću, pogotovo kod pripreme i organiziranja Znanstvenog skupa, a dobar odaziv i sudjelovanje očekuje i kod izdavanja zbornika. Bogata kulturna baština Barbana i Barbanštine obvezuje. Na Barbanštini postojalo je puno toga, gotovo svako veće mjesto imalo je svoju crkvicu; postoje i dokumenti, ali puno toga je nestalo zadnjih 50-60 godina. Dok su nekada tu postojale bratovštine koje su bile veoma utjecajne, a župljani se brinuli za mnogobrojne crkve i crkvenu dobrobit, danas Konzervatorski zavod vodi preuređenja i restauriranja. Prošle godine završena je obnova crkva Sv. Matina u Bičićima.

Skrb vlč. Mira za sjemeništare

Poznato nam je da se vlč. Miro savjesno skrbio za sjemeništare, a samo je Bogu poznato kolikim je sjemeništarcima, bogoslovima i svećenicima, a i redovnicama, svojim uzornim i požrtvovnim likom te mučeničkom žrtvom pružio duhovnu pomoć na putu prema svećeništvu.

Piše dr. Vjekoslav MILOVAN

Neposredno nakon završetka ratnih tjeskoba i nakon prvih poratnih mjeseci u „komunističkoj slobodi“, vlč. Miroslav Bulešić nije čekao da se srede i normaliziraju okolnosti, nego je oblikovao temeljni program svojeg svećeničkog djelovanja u novim prilikama; on je to unio kao jedini zapis u svoj „duhovni dnevnik“ u drugoj polovici 1945. godine, dok je još bio župnik u Baderni. Taj kratki zapis glasi:

**„Puno smo zla pregazili.
Bog će nam biti uvi-
jek u pomoći. Glavna
mi je briga: misije,
koje kanim održati u
mjesecu studenom, i
sjemeništari. Bože,
pomozi!**

To je zapisao 1. rujna 1945., kad su bila protekla četiri mjeseca „komunističke slobode“ i kad je osjetio u kojem smjeru ta „sloboda“ ide - prema širenju bezboštva. Vlč. Miro očito bilježi svoje intimno razmišljanje i program svojeg svećeničkog djelovanja.

Iduća zabilješka nastala je 24. lipnja 1946. u Kanfanaru. U zapisu kao da odjekuje neka svećana odmjerenost, a očita je i njegova duboka vjera: *Bog će nam uvijek biti u pomoći!*

Predviđene je misije namjeravao održati u Baderni u studenom 1945., a održao ih je – nakon premještanja – u Kanfanaru u korizmi 1946. Što je poduzeo i ostvario glede druge točke svojeg pastoralnog programa – brige za sjemeništare? O tom nismo našli da je išta negdje zapisano. Bilo je možda „za-

pisano“ samo na onaj poseban način: u njegovoј svijesti, u duboko doživljenom uvjerenju da je on svećenik Isusa Krista kojemu se posve predao i da se stoga mora brinuti za sjemeništare, koji će nastaviti njegov svećenički rad!

Prisjetimo se Mirove uže povezanosti uz svećenika dr. Ivana Pavića: uz njega je bio blisko vezan već od dječačkih dana prve katehizacije, od prve pričesti, priprave za krizmu; on ga je podržavao kroz sjemenišne godine u Kopru i bogoslovne studije u Rimu, pa i kasnije kao svećenika. O posebnoj povezanosti uz vlč. Pavića lijepo nam govori ono Mirovo pismo koje je 24. travnja 1947. iz Pazina poslao dr. Paviću: *Našli smo se pred par dana zajedno četiri mladi svećenika, plod Vašeg truda i nastojanja, i svi smo utvrdili ovo: „Kad se vlč. g. Pavić ne bi bio za nas brinuo, mi danas ne bismo bili svećenici! Tko od istarskih svećenika imade toliko žasluga kao i on?“* Očito se vlč. Miro divio zalaganju dr. Pavića za sjemeništare, bio mu je zahvalan i sigurno ga je i osobno želio u tome naslijedovati.

Kao što je poznato, vlč. Miro je djelovao kao župnik u Baderni od jeseni 1943. do listopada 1945. Ja sam osobno ušao u sjemenište u Poreču u jesen 1943., a sjećam se da je tijekom ratne 1944. vlč. Miro u više navrata došao među nas u sjemenište. Ta je ratna godina bila u Poreču posebno teška, stanovništvo je mučno prezivljavalo, uz veliku oskudicu u prehrani. Kao župnik u Baderni vlč. Miro je poticao vjernike po selima da sabiru doprinose za potrebe sjemeništa u Poreču. Kako nam svjedoči Mirov brat Josip, biskup Radossi često bi autom navraćao u Badernu i preuzimao kod vlč. Mira hranu skupljenu za sjemenište. Vlč.

Mladomisnik vlč. Miro Bulešić

Miro skrbio je za gladne sjemeništare u Poreču!

Biskupsko sjemenište u Pazinu otvoreno je na blagdan Bezgrješne 8. prosinca 1945., zahvaljujući posebno zalaganjima preč. Bože Milanovića. A već 31. srpnja 1945. osnovan je „Zbor svećenika sv. Pavla“, u kojem je za tajnika bio izabran vlč. Miro Bulešić. Otad je počelo zajedničko djelovanje istarskih svećenika – da se od oblasnih vlasti dobije obećana zgrada „konvikta“, današnjeg Pazinskog kolegija

–klasične gimnazije, u kojoj će se smjestiti hrvatsko sjemenište. Zabilješka u Mirov duhovnom dnevniku od 1. rujna 1945. pokazuje kako je mladi župnik u Baderni već tada, kao jednu od dviju *glavnih brig*, tj. programa svećeničkog djelovanja, označio *brigu o sjemeništarcima*. Do početka djelovanja sjemeništa u Pazinu proći će više od tri mjeseca, ali u duši župnika Mira skrb za sjemeništarce već je sada živa.

Što je poduzimao? U mislima je vjerojatno tražio kandidate za svećenike: u kojoj se od obitelji po selima oko Baderne možda odgajaju budući sjemeništari? Svećenički poziv svakom pojedincu upućuje samo Bog, a župnik može biti pritom samo Božji pomoćnik... Ako gledamo s kolikom je ustrajnošću, nekoliko mjeseci kasnije, vlč. Miro tražio od župljana u župi Kanfanar *da posebnim molitvama, dobrim djelima, sv. misama, sv. pričestima* od Boga zazivaju svjetlo *za obraćenje grješnika i za dobar uspjeh sv. Misija*, možemo pretpostaviti da je slično već u Baderni, zajedno sa župljanim, tražio od Boga svjetlo za mlade sjemeništare. I kad je u listopadu 1945. prepustio pastoralnu brigu za tu župu mlađem subratu (Josipu Cukariću) on mu je jamačno predao i svoje planove za sjemeništare. Već prvih godina djelovanja pazinskog sjemeništa iz Baderne su se prijavila

Ispred zgrade sjemeništa u Pazinu, 1947. godine - vlč. Bulešić drugi zdesna

čak četiri sjemeništara; jedan je postao svećenik (Albin Banko).

Kad je vlč. Miroslav preuzeo brigu za župu Kanfanar u listopadu 1945., uspješno je ostvario svoj program o župnim misijama. No, vjerujemo da se u isto vrijeme diskretno skrbio i za sjemeništare. Svojom posve osobitom brigom za djecu i mlade osvojio je njihovu odanu privrženost. Župnikova kuća i dvorište bilo je za njih omiljeno sastajalište, o kojem mnogi i danas rado pripovijedaju. Dr. Mate Križman svojedobno je prisjećajući se djetinstva za vlč. Mira rekao: *Naravno da sam... postao djetinje privržen tomu pomalo sramežljivom i beskrajno poštenom čovjeku, za moj tadanji ukus lijepom kao na sretoj sličici... Dojam koji je na mene ostavio taj*

lik, i u odgojnem smislu, ostao mi je neizbrisiv. Slična svjedočenja čujemo i danas – od nekadašnjih kanfanarskih dječaka i djevojčica. Iako je vlč. Miro ostao župnikom u Kanfanaru tek nešto više od jedne godine, on je iz ove župe u pazinsko sjemenište uputio čak petoricu kandidata. Poznato je kako je bio u župi angažiran i kod skupljanja dobrovoljnih prinosova za sjemeništare u Pazinu.

Dr. Mate Križman potječe iz župe Žminj, ali je i njega u sjemenište privukao lik vlč. Bulešića. Na sličan način svjedoči redovnica s. Emerencijana Blašković, sestra Milosrdnica u Rijeci, također rodom iz žminjske župe: izuzetni svetački lik vlč. Mira djelovao na sazrijevanje njenog redovničkog zvanja.

Poznato nam je da se vlč. Miro savjesno skrbio za sjemeništare, a samo je Bogu poznato kolikim je sjemeništarcima, bogoslovima i svećenicima, a i redovnicama, svojim uzornim i požrtvovnim likom i mučeničkom žrtvom pružio duhovnu pomoć na putu prema svećeništvu, prema predanju u službi Gospodinu Isusu.

Vlč. Ivan Pavić s bogoslovom Miroslavom Bulešićem u Rimu 1940. godine

Autentični svjedok simbioze vjere i znanosti

Zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, istaknuo je kako se «u znanstvenim krugovima u hrvatskoj domovini predugo prešućivala njegova pripadnost Katoličkoj crkvi, isusovačkom redu, njegova vjera i poveznica između dubokoga kršćanskog uvjerenja i znanstvenoga rada» te kako «i danas susrećemo izbjegavanje tih dodirnica, smještajući znanost u čudnu i nedorečenu neutralnost, pri čemu se misli da bi vjera štetila znanstvenoj objektivnosti».

Piše Ana
CVITAN

Prigodom 300. obljetnice rođenja hrvatskog znanstvenika, filozofa, matematičara, astronoma i diplomata, isusovca Ruđera Boškovića, u Rimu je lani, 10. prosinca, održan međunarodni znanstveni simpozij pod nazivom „Pater Ruđer Josip Bošković – njegovatelj istine“. Predavanjima na Papinskom sveučilištu „Gregoriana“, koja su održali uvaženi hrvatski, talijanski i francuski znanstvenici, željelo se predstaviti njegov lik u kontekstu duhovnosti i znanosti isusovaca, prisjetiti se njegova boravka u Rimu te nglasiti njegovu prisutnost i djelovanje u europskom kontekstu. Istog je dana u atriju sveučilišta otvorena izložba „Ruđer Bošković i Rimski kolegij“, te otkrivena spomen-ploča njemu u čast. Tekst na spomen-ploči svjedoči o njegovoj veličini i potvrđuje ga znanstvenikom svjetskih razmjera: *«Matematičaru, tvorcu teorije o silama u prirodi, poborniku tektonske statike, koji je svojim savjetima pokazao put za stabilnost kupole Sv. Petra, izumitelju novih metoda i novih sredstava na području astronomije, optike i geodezije, pjesniku i članu Akademije Arkadia i drugih slavnih europskih Akademija, rođenom u Dubrovniku 18. svibnja 1711. i preminulom u Milatu 13. veljače 1788.»*

U nedjelju, 11. prosinca, na Trgu svetog Petra sudionici simpozija prisustvovali

su Angelusu, kada ih je papa Benedikt XVI. pozdravio: «Srdačno pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito sudionike simpozija o Ruđeru Josipu Boškoviću, velikom sinu hrvatskog naroda, koji je ostavio svoj trag i u gradu Rimu. Ovaj isusovac, znanstvenik i diplomat na izvrstan način utjelovljuje i svjedoči svezu između vjere i znanosti».

S crkvom Sv. Jeronima u Rimu na osobit je način bio povezan i Bošković te je upravo ondje slavljenja večernja sveta misa, koja je ujedno bila i zaključni čin proslave 300. obljetnice njegova rođenja. Zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, u propovijedi je istaknuo kako se «u znanstvenim krugovima u hrvatskoj domovini predugo prešućivala njegova pripadnost Katoličkoj crkvi, isusovačkom redu, njegova vjera i poveznica između dubokoga kršćanskog uvjerenja i znanstvenoga rada», te kako «i danas susrećemo izbjegavanje tih dodirnica smještajući znanost u čudnu i nedorečenu neutralnost, pri čemu se misli da bi vjera štetila znanstvenoj objektivnosti». Kardinal je posebno naglasio da je kod Boškovića prepoznatljiva svojevrsna „duhovnost znanosti“ te kako bi se upravo nju, zajedno s cjelokupnim opusom njegova života i djelovanja trebalo «pričiniti mladim ljudima radi zdravog odgoja znanstvenika», budući da se u njemu spaja «vjera i pouzdanje u Boga, pozornost i budnost promatrača života, koji je puno vremena posvetio proučavanju zakonitosti svijeta».

Simpozij je organiziran suradnjom Papinskog sveučilišta „Gregoriana“, Ministarstva vanjskih poslova i europ-

skih integracija Republike Hrvatske te Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu.

Josip Ruđer Bošković rođen je u Dubrovniku, gdje je primio i prvu školsku poduku. U 14 godini poslan je na školovanje u Rim, u Collegium romanorum, gdje je kasnije i sam bio profesor matematike, fizike, mehanike i astronomije. Godine 1736. objavio je svoj rad „O sunčevim pjegama“, koji je bio prvi u nizu od njegovih 75 sačuvanih djela. Bavio se diplomatskim poslovima u Beču, Parizu, posredovao za samostalnost Dubrovnika prigodom rusko-turskog rata. Putovao je Nizozemskom, Njemačkom carstvom, Engleskom, Poljskom i Francuskom te oputovao u Carigrad kako bi promatrao prolazak Venere ispred Sunca, međutim, stigao je prekasno. U povratku u Italiju nastanio se u Milanu. U Breri, poznatoj milanskoj akademiji, radio je kao profesor matematike te izgradio opservatorij i druge astronomiske uređaje. Ondje je i preminuo u 77. godini života. Poznata je njegova misao: « Kad vidim kamene spomenike kako su propali, izbrisana slova na njima, onda pomislim što će biti s ovim što ja radim!».

Papa Benedikt XVI. je za posjetu Hrvatskoj 4. lipnja 2011. za Boškovića rekao kako «u njegovoj osobi častimo štovatelja istine koji je svjestan koliko ga ona nadvisuje, ali koji također zna, u svjetlu istine, upotrijebiti do kraja sposobnosti razuma kojima ga je Bog obdario».

Otvorenim kartama

Prvi su komentari u medijima u novoj godini najčešće posvećeni ocjeni najznačajnijih događaja u protekloj godini i procjeni o kretanju najvažnijih društvenih procesa u nadolazećoj godini. Tom će se navadom i ja poslužiti.

Piše dr. Mario SOŠIĆ

U životu hrvatske Crkve prošle je godine dominantan događaj bio prvi posjet pape Benedikta XVI. Hrvatskoj. Za hrvatsku je Crkvu to potvrda kontinuiteta posebne Wojtiline ljubavi prema hrvatskom katoličkom narodu i njegovoj mladoj državi. U toj svojoj vjerskoj dimenziji, kolikogod uvijek nismo i ne možemo s mnogo toga biti posve zadovoljni, mi smo, kao Hrvati i katolici, u ambijentu europskog duhovnog prostora, apsolutno prvorazredna vrijednosna činjenica. To je zapravo jedina činjenica s kojom smo u Europi, a sutra i u Europskoj uniji, u najvišoj klasi onih sretnih država i naroda koji još imaju unutarnju snagu da mogu dati uspješan doprinos alarmantno potreboj duhovnoj i vrijednosnoj obnovi integrirane Europe, bez koje joj, kako i sami sada uviđaju, zapravo nema spaša. Po svemu drugome, materijalnom, finansijskom, političkom, Hrvatska je goli objekt europskih, a na globalnoj razini nemilosrdnih engleskih i američkih, političkih i gospodarsko-finansijskih interesnih skupina i silnica.

U stanju opće globalne destrukcije, Hrvatska je teško i bolno, uz visoko plaćenu cijenu, ipak uspjela završiti pregovore o pristupanju EU-u. Predstojeći referendum o pristupnom ugovoru, kolikogod je ugovor kao čisti vanjski diktat ucjenjivački i nemoralan, valja ga poduprijeti. Zašto? Zato

jer je u zadnjem desetljeću gotovo sve učinjeno da ova Hrvatska iz 2012. nema nikakve unutarnje snage pa ni objektivne šanse da se odupre vanjskim interesima pa ni onda kad su oni potpuno protivni našim vlastitim, kao što je to dokazano posjedovala i iskoristila devedesetih godina. Dalnjim izbjivanjem izvan EU-a samo bi se pojačalo "divlje čerupanje" Hrvatske u svakom pogledu, iz unutra i izvana.

Javno proklamirana i popularizirana tvrdnja uoči izbora o sigurnoj pobjedi Kukuriku koalicije stvorila je jednu gotovo psihotičnu svehrvatsku društvenu atmosferu po kojoj se jedino razumnim držalo razaranje svega i svakoga u vladajućoj HDZ-ovoј koaliciji i glorificiranje buduće pobjedničke lijeve koalicije. Ta je pojavnost bila čak bitno više izražena nego 1999. godine, jer je zahvatila i najznačajnije društvene i institucionalne strukture vlasti (medije, sveučilište i tzv. nezavisne eksperte, pravosuđe, sindikate, udruge poslodavaca, civilne udruge) i imala je elemente neustavnog, nelojalnog pa i prevratničkog ponašanja. Crkva je zapravo jedina ostala neutralna jer je govorila o potrebi očuvanja katoličkih vrednota, ali bez sugeriranja stranačko-izborne preferencije. To je uzorno, neovisan, pravi i pravičan stav.

Novoformirana Vlada raspolaže, ne samo solidnom parlamentarnom većinom, već i širokom društvenom potporom. Po tome, njezino je provođenje raznih novih mjera i reformi (kojima uvijek treba nekom uzeti, da bi se nekome dalo) bitno olakšano, jer će se stanovito vrijeme hvaliti svaki njezin potez, a i prikrivati svaki njezin neuspjeh. Ta će "ljubav na

neviđeno" međutim trajati samo do tada, dok se ne bude moralno "skratiti" interes i očekivanja onih mnogih društvenih skupina, koje uvijek smatraju da svoj položaj u društvu trebaju poboljšati, neovisno o drugima. Zato će biti zanimljivo pratiti razvoj događaja u Hrvatskoj i vidjeti koliko je lijeva koalicija u stanju izvesti kvalitetne reforme, i to tako da ne poveća razinu društvenih konflikata do te mjere da si ne osigura i idući izborni mandat.

U istarskoj Crkvi, na razini javnosti, najznačajnija su dva događaja: pokušaj "vatikanskog rješavanja" spora oko Dajle i imenovanje biskupa nasljednika rezidencijalnom biskupu Milovanu. Kad je riječ o prvom pitanju, pokušaj rješavanja tog pitanja, mimo biskupa, mimo istarskog clera i mimo istarske Crkve, nanio je bol istarskoj, zbog vjernosti Vatikanu i Papi, patničkoj Crkvi. Te se rane jedino mogu zacijeliti ako se vrati ugroženo dostojanstvo istarske Crkve time što će joj se dozvoliti da o sebi i svome odlučuje sama, pod vodstvom svoga biskupa i njegova nasljednika. Biskup Milovan u tom je slučaju postupio kao pravi pastir, koji razumije svoje stado i ono razumiće njega i ne napušta ga ni pod koju cijenu. Takvim držanjem, besprimjerno hrabrim, zadobio je plebiscitarnu potporu i poštovanje u svim slojevima istarskog, ali i hrvatskog društva. To je veliki dobitak za Crkvu u Istri.

Novoga biskupa nasljednika, Dražena Kutlešu, smijemo i moramo tumačiti kao Božji dar istarskoj Crkvi i narodu. On nam je dobrodošao, da nas upravo sada, kad smo kao nikad sjedinjeni sa svojim biskupima u svojoj istarskoj Crkvi, hrabro i s novim entuzijazmom povede putem duhovne obnove, društvene angažiranosti i narodnosne postojanosti. Nema mu veće i svjetje zadaće od te i na tom ćemo ga putu slijediti.

Duhovnost svedena na glazbu i jednostavnost života

Pregled ponajboljeg iz desetogodišnjeg stvaralaštva istarsko-riječke grupe Poklon, koju čine Danijel Damjanović, Kristina Jurman Ferlin i Anđela Jeličić

Dva CD-a za dušu i srce, oba nazvana Poklon, koju čine Danijel Damjanović (ex-Kultura), Kristina Jurman Ferlin (ex-Putokazi), Anđela Jeličić (ex-Putokazi) te povremeno Vivien Galletta, objedinila su i daju pregled ponajboljeg iz njihova desetogodišnjeg stvaralaštva. Svi troje su na neki način autori ovih pjesama; one pričaju njihove živote, uspone i padove u vjeri, svjedoče Božju vjernost čovjeku. Vjera je njima doista dio života, koji postaje i dijelom glazbe – jer u glazbu pretaču ono što žive i doživljavaju. Svojom kreativnošću pokušavaju duhovnost svesti na glazbu i jednostavnost života.

Riječ je o kompilaciji simboličnog i višestruko znakovitog naslova Poklon, naslovljenoj, dakle, i imenom grupe i toponima (Poklon na Učki odakle se pruža pogled na Gospu Trsatsku) pod kojim su ovi mladi glazbenici objedinili

svoje talente i kreativnost i duhovno spaja Istru i Rijeku. Na tom tragu kompilacija Poklon predstavlja njezine autore kao ljude profinjena duha i žive vjere, okrenute bitnome, jednostavnosti, sadržaju i smislu, ljepoti, ljubavi Božjoj i ljudskoj – bilo u traganju za njima, bilo u zahvaljivanju ili u spoznavanju. Zato je riječ o CD-ima i za dušu i za srce.

Pečat izričaju grupe daje posebni autorski i gitaristički doprinos Danijelu Damjanoviću – melankoličnom atmosferom i egzistencijalno dubokim tekstovima koje je filtriralo i teološko obrazovanje članova grupe. Vokalno, specifičnost leži u fuziji jednostavnih ženskih vokala Anđele i Kristine.

Na prvom CD-u kompilacije, nazvanom Poklon, jedanaest je pjesama među kojima su i višestruko nagrađivane

i zapažene pjesme Uskrsfesta, najvažnijeg festivala duhovne glazbe u Hrvatskoj, poput „Moj me Otac daruje“, „To je On“, „Molitva“. Veći dio pjesama potpisuje Damjanović uz suradnju članica grupe te Bruna Krajcara u pjesmi „Put, Istina i Život“. Glazbeni producenti su Olja Dešić, Danijel Damjanović i Denis Budim.

Drugi CD – bonus CD, nazvan također Poklon, donosi raznolik materijal: neke pjesme s KUMI-ma, s Danijelova solo projekta i pjesme grupe Poklon s albuma „I twoja mala kap“ nastale u suradnji s Meritas, En Face, Čedom Antolićem i Putokazima. Kompilaciju je izdao Laudato, a CD-i su i prekrasno likovno oblikovani - za što su zaslужni Maksimilijan i Mauricio Ferlin. (L)

Božićna priredba u Pazinskom kolegiju

PAZIN Početak poslijednjeg tjedna nastave u prvoj polugodištu bilo je pravo vrijeme za malu svečanost kojom su učenici Pazinskog kolegija – klasične gimnazije uveli u pravo božićno ozračje. Činili su to redom pjesme, redom kazivane riječi, a u svemu je bilo dovoljno prigodne duhovnosti.

Osim učenika i djelatnika Kolegija, program su pratili i roditelji koji su u rano poslijepodne mogli doći pogledati prigodne uratke svoje djece.

Lijepo je vidjeti mlade ljude koji pokazuju svoju umjetničku nadarenost koju su, zajedno sa svojim profesoricama, uvježbavali u svoje slobodno vrijeme.

Program su vodili maturanti Monika Šćulac i Antonio Kokić. Zbor i ženska klapa počastili su sve nazočne izved-

Nastup pjevačkog zbora

bama *Christmas Carol*, *Kyrie Eleison* i *Božić dolazi*, pod ravnjanjem prof. Marice Ursić. Sviraо je Daren Gnijatović, pjevao i sviraо Donat Gnijatović, a pjevao Gianluca Draguzet. Poeziju su kazivali Ana Vrkašević, Vicencije Grbavac i Elena Tanković, uz glazbenu

pratnju Marka Mirosava. Pripremile su ih prof. Kristina Varda i Orijana Paus. Na kraju je svima, uz nekoliko duhovnih misli, ravnatelj zaželio sretan Božić i uspješnu novu 2012. godinu. (L)

Istra pod Austrijom – državni ustroj

Piše dr. Stipan TROGRLIĆ, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Pula

Na Bečkom kongresu 1815. područje nekadašnje austrijske i mletačke Istre s kvarnerskim otocima došlo je pod tzv. drugu, „dugu“ austrijsku upravu koja će potrajati do 1918. Nakon čestih upravno-teritorijalnih preinaka za prvi deset godina austrijske vlasti, 1825. godine od tog područja formirano je Istarsko okružje sa sjedištem u Pazinu. Okružje je bilo dio pokrajine Austrijsko primorje (Kuestenland, Littorale Austriaco) kao šire upravno-teritorijalne jedinice u čiji je sastav ulazilo i Goričko okružje (teritorij nekadašnjih grofovija Gorice i Gradiške) i grad Trst (središte Pokrajine) s okolicom.

Prema mehanizmu upravnog okružja, koji je u Istri na snazi od 1825. do 1860., četiri su razine upravljanja javnim poslovima: pokrajinska vlada (Namjesništvo), okružje, kotar i općina. Namjesništvo u Trstu kao organ vlade u Beču, dotično njenog Ministarstva unutrašnjih poslova, predstavljalo je najvišu upravnu vlast u Austrijskom primorju. U nadležnosti okružnog poglavarstva nalazili su se poslovi zvani “publico-politici - javno-politički”: crkveni, školski, zdravstveni, potom poslovi vezani uz opskrbu, gospodarstvo, održavanje javnog reda i mira, neka vojna pitanja, posebno ona vezana uz regrutaciju.

Godine 1860. Istarsko okružje proglašeno je Markgrofovijom Istrom sa sjedištem u Poreču. Na temelju carskog patentu od 28. veljače 1861. Markgrofovija Istra dobiva Zemaljski sabor. Kao pokrajinsko zastupničko tijelo, sabor je imao određene zakonodavne ovlasti vezane uz poljoprivredu, šumarstvo, stočarstvo, javne građevine i dobrotvorne ustanove, ako su se financirale iz pokrajinskih sredstava. Sabor je donosio proračun i završni račun pokrajinskih finančija, odredbe iz područja općinske, crkvene i školske uprave te propise o porezima i njihovom ubiranju radi

200. obljetnica rođenja biskupa Dobrile

U prigodi 200. obljetnice rođenja biskupa dr. Jurja Dobrile, Ladonja će tijekom cijele ove godine prigodnim tekstovima podsjećati na ovoga velikoga istarskoga, hrvatskoga biskupa rođenoga u Velom Ježenju, koji se iz potleušice vinuo u dvore porečke i pulske i tršćansko-koparske biskupije, sjedio u Pokrajinskem saboru u Poreču i Carevinskom vijeću u Beču, a da nikada ni jednoga časa nije zaboravio svoju braću po krvi, istarskoga seljaka. Cijeli je svoj život posvetio tomu da Frani, Juri, Luci i Uliki... bude bolje, da može govoriti svojim materinjim jezikom, da se materijalno, gospodarski uzdigne, da može završiti škole i da može biti svoj na svome, a ne ščavo. Hrvatski istarski živalj volio je i razumio svoga biskupa Dobrilu, Dobrila je njih podjednako volio i razumio. Klicali su mu: Živjeli naš mili biskup!

podmirivanja pokrajinskih djelatnosti, s tim da visina tih poreza nije mogla iznositi više od 10 posto od državnih poreza. Svaki saborski zakonski akt morao je ići na odobrenje caru, i tek nakon njegova odobrenja (“placeta”) postajao je obvezujući zakon. Sabor je iz redova zastupnika birao Zemaljski odbor (vladu) – izvršno tijelo sabora sastavljeno od četiri do osam članova koji su se zvali prisjednici (“assesori”). Predsjednik sabora ujedno je bio i

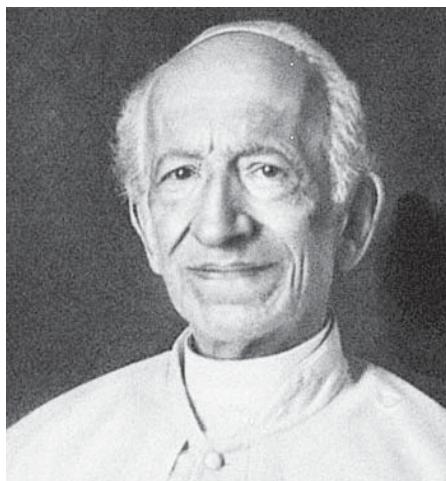
predsjednik Zemaljskog odbora. Car je sazivao i raspustao sabor, dok je bečka vlada imenovala svog predstavnika (komesara) u saboru. Carsko-kraljevski namjesnik u Trstu, kao i njegov zamjenik, mogli su prisustvovati svakom saborskem zasjedanju i imali su pravu dobiti riječ u svako doba, prije bilo kojeg zastupnika. Preko tršćanskog Namjesništva saborski zapisnici su se slali caru na uvid i potvrdu.

Izborni sustav u austrijskom dijelu Monarhije zadržao je mnoga obilježja feudalno-staleških podjela društva. Izborni tijelo bilo je podijeljeno u četiri kurije: kurija veleposjednika, gradova, trgovacko-obrtničke komore i seoskih ili vanjskih općina. Pokrajinskim pravilnikom i Izbornim pravilnikom za pokrajinske sabore u Primorju predviđeno je da Istarski sabor ima 30 zastupnika (27 biranih i 3 virilna člana). Pet zastupnika birala je kurija veleposjednika, osam kurija gradova, dva kurija trgovacko-obrtničke komore i dvanaest kurija seoskih općina. Članovi sabora po funkciji “iure proprio” (virilni članovi) bili su biskupi – ordinariji istarskih biskupija (Tršćansko-koparska, Porečko i pulska i Krčka).

Položaj Katoličke crkve

Za crkveno upravno-teritorijalno ustrojstvo Istre (i Dalmacije) u doba austrijske uprave presudnu ulogu imala je bula *Locum beati Petri* (LBP) pape Lava XII. od 30. lipnja 1828. Prema odredbama bule Pulska je biskupija pripojena Porečkoj, Koparska Tršćanskoj, dok su Novigradska, Rapska i Osorska biskupija ukinute. Novigradska je ušla u sastav Tršćanske, a ostale dvije u sastav Krčke biskupije. Tako su Okružju Pazin ostale tri biskupije. Tršćansko-koparskoj biskupiji pripojeno je 11 župa Porečke i jedna Goričke biskupije. Dio Tršćansko-koparske biskupije, dekanati Trst, Općina, Tomaj, na-

lazio se na području Okružja Gorica. "Sjedinjene i združene" biskupije Puljska i Koparska sačuvane su kao susstolnice Porečke, odnosno Tršćanske biskupije. Do 1830. istarske su biskupije kao sufraganske bile podložne patrijaršijskoj crkvi u Veneciji. Kad je 1830. Gorička biskupija dignuta na rang nadbiskupije – metropolije, sve tri istarske i Ljubljanska biskupija kao sufraganske postale su dio novoosnovane metropolije.

Papa Lav XII.

Bula kao glavne razloge crkvene reorganizacije u Istri i Dalmaciji navodi loše stanje kaptola i sjemeništa, višegodišnju nepotpunjenošć nekih biskupija, zapuštenost materijalna i duhovna župnika te opadanje vjerskog života. Na početku 19. st. gotovo sve biskupije u Primorju po deset i više godina bile su bez biskupa. Tako su 1812., u vrijeme francuske vlasti, istovremeno bez biskupa bile Gorička, Tršćanska i Koparska biskupija. Puljska je pak od 1803. do ujedinjenja s Porečkom biskupijom bila bez biskupa. Iz dopisivanja austrijskog cara Franje I. i pape Lava XII. razvidno je da bula LBP čini dio šire crkveno-državne akcije usmjerene protiv ostataka jozefinizma, koji je podvrgavanjem Crkve državi, stvarao model državne Crkve, potpuno ovisne o interesima državne politike.

Potpisivanjem konkordata između Austrije i papinske države 1855. zadan je smrtni udarac jozefinizmu. Crkvi i

državi u Austriji zajednički je bio antiliberalizam i shvaćanje da bi upravo Crkva trebala biti kohezivna snaga među različitim narodima Monarhije, odnosno faktor stabilnosti države i dvora. Prvi članak konkordata priznaje Katoličkoj crkvi na području čitave Monarhije prava koja joj pripadaju prema božanskom poretku i kanonskim odredbama. Kasniji članci zapravo su praktična razrada tog prvog članka. Primjerice, opozivaju se svi zakoni protivni konkordatu, ona pitanja koja nisu riješena konkordatom rješavat će se prema crkvenom nauku i načelima potvrđenim od Svetе Stolice, školski sustav i ženidbena pitanja podvrgnuta su autoritetu Crkve. Car je zadržao pravo imenovanja biskupa i većine kanoničkih mjesta. Biskupi su imali punu slobodu korespondencije s Rimom, a država se obvezala da će zabraniti knjige protivne učenju i moralu Crkve.

Netom je potpisani konkordat započela je borba građanskih liberala protiv odredaba konkordata. Rezultati protukonkordatske akcije bili su tzv. Svibanjski zakoni, proglašeni 25. svibnja 1868., prema kojima je ukinuta nadležnost crkvenih sudova u bračnim sporovima, dok su osnovne škole podvrgnute državnoj upravi. Svibanjski zakoni nisu imali neki radikalni značaj jer je Crkva i dalje zadržala široke ovlasti, kako na području bračnog prava, tako i na odgojno-obrazovnom području. Nakon proglašenja dogme o papinoj nepogrešivosti, Austrija je otkazala konkordat uz objašnjenje da se tom dogmom potpuno izmijenila pozicija pape kao jednog od potpisnika konkordata. Svibanjski zakoni iz 1874. u određenom smislu bili su posljedica otkazivanja konkordata. Osim što su potvrdili Svibanjske zakone iz 1868., oni su proglašili ravnopravnost konfesija te jače istakli kontrolu države nad Crkvom. Konfesionalni zakoni iz 1868. i 1874., kasnije nešto doradičani i ublaživani u nekim radikalnim zahtjevima prema Crkvi, odredili su položaj

Crkve u austrijskom dijelu Monarhije. Unatoč gubljenju monopola na školski sustav i ženidbena pitanja, Crkva je dalje zadržala povlašteni položaj u austrijskom društvu. Uživala je slobodu naučavanja i slobodu jurisdikcije na crkvenom području, mogla je osnivati vlastite škole s pravom javnosti nad kojima je država imala samo pravo vrhovnog nadzora.

Carlo Combi

Nacionalno – političke prilike

U drugoj polovici 19. st. politička zbivanja u austrijskoj pokrajini Istri obilježili su sučeljavanja između hrvatskog i talijanskog nacionalnog pokreta. Crkvene institucije uključene u međunacionalne borbe, u pretpreporodno vrijeme (1848. – 1870.) i u prvoj fazi nacionalnog pokreta (1870. – 1882.), preuzimaju ključnu ulogu u procesu političke emancipacije Hrvata i Slovenaca. Pišući o zbivanjima vezanim uz revolucionarna previranja 1848./49. Božo Milanović primjećuje da ta previranja nisu uspjela pokrenuti istarske ruralni, po nacionalnom sastavu pretežno hrvatski svijet, iz njihove statičnosti i apolitičnosti. Isti proces među istarskim Talijanima, pod utjecajem zbivanja u Italiji, ali i zbog unutarnjih materijalno-kulturnih pretpostavki, odvijao se znatno brže. Među talijanskim liberalnom intelektualnjicom, kao talijanskim kulturno-političkom elitom u Istri, dominiralo je uvjerenje da će se istarski Hrvati i

Slovenci u mjeri u kojoj se budu civilizirali, tj. prelazili iz usmene, apolitične kulture u pisano i političnu kulturu, u toj mjeri i talijanizirati. Međutim, prvi sloj istarskih Hrvata i Slovenaca koji je prešao iz svijeta usmene, statične i apolitične u svijet dinamične, pisane i političke kulture, a da se pri tom nije talijanizirao, bili su svećenici. Zato su ih talijanski liberalni krugovi od samog početka smatrali glavnom zaprekom na putu dokazivanja isključivo talijanskog značaja Istre.

Kopranin Carlo Combi, jedan od vodećih talijanskih intelektualaca, još 1866. smatra da Slovence i Hrvate nitko ne potalijančuje nego se oni naprsto žele izjednačiti s nama (Talijanima, op. a.). Točno dvadeset godina kasnije milanski priredivač Combijeva djela uz njegovu tvrdnju, da se Slaveni žele izjednačiti s nama, dodaje opasku: *Pur troppo ciò non è più vero* (*Nažalost to više nije istina*).

Što se nakon dvadeset godina od poznate Combijeve tvrdnje dogodilo da je i njegove pristaše smatraju netočnom? U tom vremenu u Istri se konstituirao hrvatski nacionalni pokret koji predstavlja kvalitativan politički iskorak istarskih Hrvata. Kako talijanska politička i intelektualna elita u Istri nije vjerovala da istarski Hrvati, kao *narod bez povijesti*, drukčije kazano bezlična plemenska masa, može taj iskorak napraviti, to su taj proces pripisali utjecaju izvana, tj. austrijskoj politici koja u skladu s poznatom latinskom izrekom *zavadi pa vladaj* suprotstavlja istarskim Talijanima umjetno formirane, nepostojeće Hrvate i Slovence. Povjesničar Bernardo Benussi, rođen u Rovinju, odbacuje kao *falso falsissimo* (*najgoru laž*) objašnjenje sunarodnjaka, novinara i publiciste Angela Vivantea o istarskim nacionalnim sukobima kao posljedicama unutrašnjih istarskih nacionalnih previranja.

Pripremna faza nacionalnog pokreta u Istri (1830. – 1860.) istarske Hrvate zatječe u nepovoljnim društvenim,

Unutrašnjost Istarske sabornice u Poreču

političkim, kulturno-prosvjetnim i materijalnim prilikama. Istarsko hrvatsko društvo tada je još uvijek društvo bez razvijenih društvenih struktura. Osim seljačkog i svećeničkog staleža, drugih društvenih slojeva gotovo i nema. Dosta skromni počeci građanskog sloja, trgovackog i sitnoobrtničkog podrijetla, vezani su uz kvarnerske otoke i grad Kastav. Cjelokupni društveni život odvijao se oko kućnog ognjišta i oko nedjeljnih okupljanja na misi. Mechanizmi lokalne vlasti bili su u rukama talijanskog građanstva. Bez kulturno-političkog središta sa skromnim školskim i materijalnim potencijalom, s talijanskim jezikom kao službenim, činilo se da su istarski Hrvati osuđeni na asimilaciju s naprednjim susjedima Talijanima. U to vrijeme hrvatska zajednica u Istri, kao protonacionalna etnička zajednica, egzistira na razini seljačke (usmene i pučke) kulture. Tako zajednica je apolitična i zatvorena, bez institucija i sustava komunikacija.

Širenje ideja Ilirskog pokreta prvi je korak u dugom procesu dinamizacije etničke zajednice i njenom preraštanju u modernu naciju. Prvi su ideje Ilirskog pokreta prihvatali pojedini svećenici. Jedan od poznatijih iliraca bio je kanfanarski župnik Petar Stude-

nac. Iz dopisivanja s Ljudevitom Gajem i Ambrozom Vranyczanyjem vidi se s kolikim je oduševljenjem prihvatio Ilirski pokret. Namjeravao je posjetiti Gaja da bi se s njim dogovorio o učenju hrvatske književnosti u školama. Skromni počeci širenja ilirske knjige, prema Studencu, već daju rezultate: *Istrani su počeli narodno misliti, želeći se bolje upoznati sa svojim materinskim jezikom. Ja iz sve sile tersim se pobudivati Istrane na štovanje naše ilirske književnost...* Zanimljivo je da Studenac ilirski jezik (štokavsko narjeće) i književnost na tom narječju smatra materinskim jezikom i našom književnošću te nastoji da se ta književnost kao naša prihvati i širi i u većinski čakavskoj Istri. Ilirski, kulturno-jezični koncept nacije zaistupa i lovranski župnik Franjo Čerčić. U Spomenici banu Jelačiću zahtjev za sjedinjenje Istre s Hrvatskom Čerčić opravdava jezičnim kriterijem, jer granica jednog naroda je ondje dokuda dopire i njegov jezik. (*Nastavlja se*)

Božo Milanović – Doprila 20. stoljeća

Kad je Italija ušla u rat i 1941. stala okupirati naše krajeve, Milanović je konfiniran u Bergamo, u dom za stare svećenike i bio je pod nadzorom policije. I tu je bio u kontaktu s Istranima, zanimao se za prilike kod kuće, skupljao materijale za noviju povijest Istre, bilježio događaje u dnevnik i tiskao jedno izdanje molitvenika «Oče, budi volja Tvoja». Odatle se vratio u Trst 1943. nakon kapitulacije Italije.

Piše Stanko Josip ŠKUNCA

Svećenik Božo Milanović bio je u naponu duhovne i tjelesne snage kad je Istra došla pod Italiju. Odgojen u hrvatskoj gimnaziji u Pazinu na tragu ideja biskupa Dobrile, napajan duhom katolicizma Antona Mahniča, nakon mature opredijelio se za svećenički stalež, jer je shvatio da u tom zvanju može najviše učiniti za svoj narod u Istri. Na teologiji u Gorici uključio se

gustineumu» 14 mjeseci, do kraja 1918. Premda je disertacija bila «nezgodna» za to doba, ipak mu je odobrena u lipnju 1918. No krah Austrije nije dozvolio da je obrani i da postigne naslov doktora. Tada se vraćao kući vlakom kojim se vraćala i austrijska vojska u rasulu. Od Divače vlakovi više nisu vozili u Istru pa je putovanje morao nastaviti u zaprežnim kolima.

obilježen kao «un Slavo duro» i kao takav na svaki način onemogućavan u svom vjerskom i nacionalnom radu. Kad su fašisti uništili tiskaru u Pazinu u kojoj se tiskao njegov list «Pučki prijatelj», on ne sustaje nego u Trstu nastavlja svoj rad sve dok je to bilo moguće. Budući da mu je život u Kringi bio u opasnosti od lokalnih fašista, 1922. u dogovoru s biskupom Bartolomasijem dolazi u Trst te postaje župskim pomoćnikom u tršćanskom predgrađu Guardiella. Od 1938. istu ulogu vrši u samom gradu u župi Sv. Antuna Novog u Trstu.

Borac na braniku vjere i naroda

Kringu, rodno mjesto Milanovića, dolaskom Talijana napustio je župnik Slovenac Nikola Žugelj te je pastoralnu skrb za župu preuzeo Milanović, koga je tršćanski biskup ubrzo imenovao župnim upraviteljem. Tu je kroz 1919. godinu osjetio unutarnju potrebu da proučava Bibliju. Krajem godine odlučio je poći u Beč po kaput koji je zaboravio i usput, po nagovoru dr. Josipa Ujčića, položio «rigoroz» (strog državni ispit) iz biblijskih znanosti.

U vrijeme talijanske okupacije iskoristio je sve mogućnosti da kroz crkvene strukture spašava svoj narod od programirane i nasilne asimilacije i da ga duhovno hrani. U tom su pravcu djelovali i drugi svećenici i intelektualci dok je to bilo moguće, no na kraju, kad su se ostali raspršili, Milanović je ostao jedini javni borac na braniku vjere i naroda. Krajem siječnja 1921., na vijest da će Istra pripasti Italiji, nabavio je crne barjake i davao ih seljacima i, dok su Talijani slavili aneksiju, seljaci su ih vješali na istaknutim mjestima od Sv. Petra do Sv. Lovreča. Tako je brzo

Pod prismotrom vlasti, šikaniran i maltretiran

Kad je 1927. zabranjena svaka nacionalna i kulturna djelatnost za Hrvate, on osniva crkvenu bratovštinu pod službenim nazivom Sodalizio San Ermacora per Istria (Društvo Sv. Mohora za Istru), jer je samo kroz crkvene strukture mogao nekako djelovati. Zahvaljujući svojoj okretnosti do 1931. uspio je izdati 58 knjiga, najviše duhovnog i poučnog sadržaja, godišnji kalendar «Danicu» (nekoliko puta je bila zabranjena), pet izdanja molitvenika «Oče, budi volja Tvoja», molitvenike «Oče naš» za djecu i «K mladosti vječnoj» za mlade te katekizme dr. Ivana Pavića. U toj mu je djelatnosti bio desna ruka katolički intelektualac Vladimir Sironić. Sve je to pomoglo da se hrvatski narod u Istri duhovno ne zapusti i ne odnarodi, osobito djeca i mladež koji su pohađali samo talijanske škole, podržavajući svoj materinski jezik. Vodio je brigu i pohađao istarske

Mons. Božo Milanović

u vjerski, kulturni i nacionalni rad mlađih hrvatskih i slovenskih bogoslova. Pun vjerskog i nacionalnog elana, imao je sve preduvjete da se stavi u obranu vjere i nacionalnog identiteta istarskog puka. U vrijeme Prvog svjetskog rata pripremao je doktorsku dizertaciju s temom o dopuštenosti prevrata u nepravednom državnom sistemu, na temelju učenja Tome Akvinskoga. Na tom radu proveo je u Beču na «Au-

Krnje, rodno mjesto mons. Bože Milanovića

sjemeništarce u Kopru i bogoslove u Gorici i poticao ih «da se usavršavaju u poznavanju svog književnog materinskog hrvatskog jezika», «da svoj narod s jedne strane očuvamo od narodne propasti, a s druge da ga uzdižemo kulturno i gospodarski».

Kao svjesni hrvatski, katolički i kulturni radnik Milanović je stalno bio pod prizmom vlasti, šikaniran i maltretiran pa je samo čudo kako je kroz sve ovo vrijeme ostao živ. Optuživan za protutalijansku politiku, već je u Krnju bio uhićen i doveden u fašističku centralu, a zatim zatočen u Puli, odakle je oslobođen tek na intervenciju iz Rima. Prvih godina u Trstu doživio je nekoliko niskih udaraca od svojih sunarodnjaka liberalne orijentacije, kao i od fašista. Glavnu ulogu u tome odigrao je izvjesni Srećko Jop, opismenjeni seljak, častohlepan i ambiciozan, koga je kao svog pomoćnika doveo u Trst sam Milanović. Taj je tip prošao je metamorfozu od katoličkog aktivista, preko liberala do fašističkog doušnika. Zbog ekonomskih razloga Milanović ga je morao otpustiti, ali se on prikačio uz liberale i njihovu «Istarsku riječ». Nakon jedne burne skupštine katolika i liberala kod Trsta (1922.), htio je difamirati Milanovića i pošao jednom advokatu da mu sastavi članak za tršćanski fašistički list «Il popolo di Trieste», za

koji je platio 500 lira i o tome dobio potvrdu. U članku se opisuju Slaveni kao neprijatelji Italije, a Milanović kao razbijач slavenskog jedinstva. Kad je netko spomenutu potvrdu našao na stolu, Jop upitan o čemu je riječ te reče da ga je Milanović poslao advokatu da sastavi onaj članak. Godine 1925. «Il popolo di Trieste» donosi anonimni članak u kojem se Milanović opisuje kao «najžešći neprijatelj Italije». Iste godine zagrebački list «Obzor» donosi «Pismo iz Istre» u kojem se Milanović prikazuje kao neprijatelj istarskog puka i talijanaš. Milanović se jedvice obranio od svih ovih kleveta, i to posredstvom suda u Zagrebu. «Obzor» se morao ispričati i platiti sudske troškove. Iduće godine Milanoviću su podmetnute dvije okružnice u kojima tobože napada talijansku politiku i gdje se biskup Fogar prikazuje u vrlo lošem svjetlu. Sve su to činili fašisti da onemoguće njegov rad. Istraga je ustanovila da mu je sve podmetnuto i da je glavni akter svega bio Srećko Jop. Ne treba se čuditi Milanovićevom jugoslavenstvu, jer su istarski intelektualci u vrijeme talijanizacije Istre u Jugoslaviji gledali jedini oslonac za očuvanje svog nacionalnog identiteta. Do otrežnjenja će doći tek u starosti, kad je shvatio da je Jugoslavija postala tek pokriće za velikosrpske pretenzije.

Konfiniran u Bergamo

Kad je Italija ušla u rat i 1941. stala okupirati naše krajeve, Milanović je konfiniran u Bergamo, u dom za stare svećenike i bio je pod nadzorom policije. I tu je bio u kontaktu s Istranima, zanimalo se za prilike kod kuće, skupljao materijale za noviju povijest Istre, bilježio događaje u dnevnik i tiskao jedno izdanje molitvenika «Oče, budi volja Tvoja». Odatle se vratio u Trst 1943. nakon kapitulacije Italije. Tek je 31. listopada doznao da su partizani 13. rujna u Pazinu izdali proglašenje priključenju Istre Hrvatskoj i Jugoslaviji. Krajem 1943. izdao je zidni kalendar za god. 1944. na 13 stranica s praktičnim uputama, da bi narod barem tiskanog dobio u ruke za svoju duhovnu i kulturnu okrepnu. Iduće godine izdao je «Mali katekizam» dr. Ivana Pavića, a 1945. «Prvu čitanku» i 15. izdanje molitvenika «Oče, budi volja Tvoja». Djelovanje Bože Milanovića za očuvanje vjere i narodnosnog identiteta Hrvata u Istri u vrijeme Italije tako je značajno da ga možemo nazvati Dobrom 20. stoljeća.

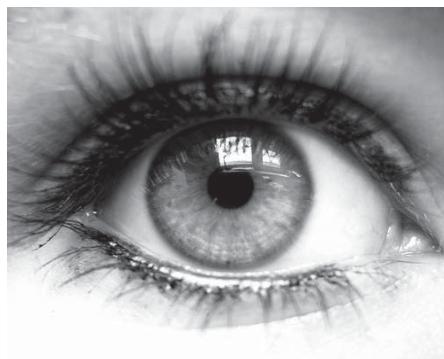
Suho oko

Dva su osnovna oblika suhog oka: hiposekrecijski – javlja se zbog neodgovarajuće količine suza, i evaporativni – javlja se zbog pojačanog isparavanja suza zbog smanjene učestalosti treptanja.

Piše dr. Ketjana MANDIĆ, Odjel za Očne bolesti OB Pula

Današnji stil života uvelike utječe na zdravlje pojedinca, a način na koji živimo postaje sve više neprirodan i nefiziološki. Jedna od bolesti modernog doba jest suho oko.

Funkcija suza složena je interakcija između sastava suza, suznih žlijezda koje proizvode komponente suznog filma te kompleksnog mehanizma vjeda i treptanja, i time načina na koji se suzni film raspoređuje po površini oka. Uloga je suznog filma da vlaži oko, štiti ga od infekcija i stranih tijela. Suzni je film sastavljen je od tri sloja: 1. vanjski masni sloj koji smanjuje prirodno hlapljenje suza i štiti od vanjskih utjecaja (prašine, stranih tijela, alergena...), 2. vodeni sloj koji vlaži očnu površinu, sprječava nje na oštećenja i podmazuje kapke te time smanjuje trenje, 3. proteinski sloj koji ima ulogu u cijeljenju rožnice i zaštiti od infekcije. Spontano je treptanje nesvjesno i događa se 3-15 puta u minuti. Kada smo uzbudeni treptemo češće, a rjeđe kod pojačane pažnje (npr. rad na računalu, gledanje televizije i sl). Svakim se treptajem suzni film nanovo formira i dispergira na površini oka.

Dva su osnovna oblika suhog oka: hiposekrecijski – javlja se zbog neodgovarajuće količine suza (češći je kod starije populacije, odnosno kod postmenopausalnih žena) i evaporativni – javlja se zbog pojačanog isparavanja suza zbog smanjene učestalosti

treptanja (primjerice, kod mlade radno aktivne, urbane populacije tijekom dugotrajnog boravka pred računalom, čitanja, boravka u klimatiziranim prostorima, pušenja, alergija, dugotrajnog nošenja kontaktnih leća, manjka sna, jednolične prehrane itd.). Uz navedene faktore, suho se oko javlja u sklopu nekih autoimunih bolesti, kao što je Sjögrenov sindrom, koji obilježava suhoću očiju, usta i drugih sluznica.

Prateći su simptomi suhog oka osjećaj pečenja, grebanja, zatezanja, osjećaj stranog tijela ili pijeska u očima, osjetljivost na jako svjetlo. Može se pojaviti i oštra ubadajuća bol, napinjanje ili zamor oka te zamućenje vida. Tipično je da se izraženost simptoma mijenja ovisno o duljini vidnog napora, simptomi slabe za hladnog i kišnog vremena ili u drugom vlažnom okruženju, a pogoršavaju se kod uzimanja nekih

lijekova te pri boravku u suhom, prašnjavom i zadimljenom prostoru.

Cilj je liječenja ublažiti simptome i poboljšati kvalitetu života te smanjiti mogućnost pojave infekcija i ožljaka. Primarno je važno izbjegavati situacije i prostore koji pogoršavaju simptome, primjerice, kod rada na računalu predlaže se postaviti zaslon računala na 10 do 20 stupnjeva ispod razine pogleda, jer to smanjuje rasporak vjeda i isparavanje suza, općenito koristiti naočale s većim okvirom koji prati zakrivljenost lica, jer se time smanjuje izloženost očiju vjetru. Od lijekova se u oba oblika suhog oka najviše koriste umjetne suze. Na tržištu postoji palata proizvoda umjetnih suza u obliku kapi ili gela, koje se ovisno o sastavu i subjektivnim smetnjama individualno prepisuju.

Ćakule pod ladonjon

Zvane: Pasale su fešte, proslavili smo i prvi god u litu – Sveta tri kraja. Smo se zboršali te fešte već nego smo mogli i smili. Sad rabi jopet stisnuti pas. Morat ćemo se navaditi živiti posno i škrbno...

Jože: Po rane broske, da. Su diversa vrimena; ni svejeno ur poli svakega... i ne gre svaki svejenin puten.

Zvane: A mene je put za Tri kraja vodija do Sutlovreča, i ti moren reći da san se čutija kako da san se torna dva mijara lit unazad i da san u Betlemu di se je rodija Isukrst. Eli da san se samo vrnuja u svoje ditinstvo. Sutlovrečani su se napro potrudili i uživili vrime ud jedanbot tr se moglo viti stare arte i artižane – kaligare, malinare, marangune, kovače, klešare, pastire...; vridne žene ki mise pjukance, njoke, pletilje ki predu vunu na vreteno... Blago svakefoze – tovare, konje, goveda, ovce, jance, jariće, kunine... Divota za viti - jaslice u crikvi, prelige jaslice poli barba Marija, vrh svega ‘žive jaslice’ poli crikve. Inšuma, jeno čudeso!

Jože: Ma jušto tako bilo je i u Gračiću; san ima to zadovoljstvo biti tamo poli fjoca. A moj zrman mi je povida i štupnja se kako su stešo vni ragači u Štrlogariji tako lipo i maštovito uprizorili Svetu fameju z Betlema.

Zvane: Želin ti, kumpare moj, izreći blagoslov na početku ovega pristupnega lita, kako ča su znali i umili naši stari još uzdavnica – Blagoslovjeno ča je bilo, ča je i ča ima dojti. Blagoslovjeno lito dva mijara i dvanajsto, da ga proveđeš u dobren zdravju i veselu i manjen duši prigrišenju!

Jože: Na svejenu viju izričen i tebi žeje, kumpare moj. Bogdaj k litu, bojen litu! Po pravici, kako Bog zapovida. A najvažnije je zdurati i sačuvati viru.

Zvane: Viru čovik sobon nosi svuda kamo gre; i kad dela i kad spi ona je šnjir.

Jože: Pero, neće biti lako ko nas nova vlas' ubašta z novim porezima i ko kreše vni vrtoglavi pedeve.

Zvane: Me je strah da će nas tukati kako vnega tovara ki ga je gospodar vadja na sve tanje i tanje jasle, dava mu je sve manje sena. I kad se je navadija živiti deboto prez nič, je brižno blago krepalo.

Jože: Ki te pita ko moreš!? Daj simo, daj tamo; a pušća na sve kraje. Judi su počeli prodavati familijarno srebro i zlato. Iz šakretih kašetini vade prstenje, kadine, brančalete... – rezervu ča su šparali za črne dane i trdu potribu...

Zvane: Ćemo zdurati, ćemo. Tr smo navadni, nismo ud učera.

Dobrilina godina i Godina vjere

Iako smo o “Istarskoj Danici” za 2012. godinu već pisali na stranicama “Ladonje”, aktualne teme koje obrađujemo i u ovom broju obrađene su na većem broju stranica od istih ili različitih autora u “Istarskoj Danici”.

U godini smo 200. obljetnice rođenja biskupa Jurja Dobrile (Veli Ježenj 1812. – Trst 2012). Danica donosi dva članka o jednom od najvećih hrvatskih preporoditelja u Istri: *Crtice o Dobrilinom školaranju* (Ivan Miliotić) i *Zalaganje zastupnika Jurja Dobrile u Carevinskome vijeću* (Mladen Milohanić).

O trenutno aktualnoj temi ulaska Hrvatske u Europsku uniju, *Hrvatska i Europska unija*, piše vrsni poznavatelj ove teme dr. Mario Sošić. Nakon dugih deset godina pregovarački je put Hrvatske s EU-om konačno završio usuglašenim tekstom Pristupnog ugovora koji osigurava Hrvatskoj, ako to prihvate hrvatski birači na referendumu, a zemlje članice u svojim parlamentima, punopravno članstvo u EU-u od 1. srpnja 2013. godine.

Papa Benedikt XVI. u apostolskom pismu „Porta fidei“ (Vrata vjere) proglašio je Godinu vjere (11. listopada 2012. – 24. studeni 2013.) i uputio poziv na istinsko i obnovljeno obraćanje Gospodinu. O toj temi (Godina vjere) u “Istarskoj Danici” piše Aldo Sinković.

Spomenute teme, ali i sve ostale, razlog su za sve one koji još nisu kupili “Istarsku Danicu” za 2012. da to učine u knjižarama nakladnika “Josip Turčinović” u Pazinu ili Puli. (L)

Izdavačka kuća JOSIP TURČINOVIC d.o.o., Pazin, narudžbe tel. 052/ 624 342

Prodavaonice: * PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/ 621 082

* PULA, Dantelov trg 1, tel. 052/ 216 498

Žive jaslice u Svetom Lovreču Pazenatičkom

**Sljedeći broj Ladonje izlazi 19. veljače
Dobra ruka: Puhalj (Njemačka) 200 kn**